KRONIEK 2009

Lijnen door de tijd

Historische Vereniging Sijbekarspel - Benningbroek

Voorwoord

Beste leden en lezers,

Voor u ligt letterlijk een nieuwe Kroniek. Het bestuur heeft als redactie dit jaar de taak op zich genomen. Voor deze Kroniek hebben we gekozen voor een agrarisch hoofdthema, mede naar aanleiding van de honderdste landbouwtentoonstelling in Opmeer.
Peter Sasburg was vanaf de oprichting van onze vereniging samensteller van de Kroniek en ook schreef hij veel stukken hiervoor. Heel veel dank voor al het werk dat Peter voor ons heeft gedaan! Als bestuurslid is hij afgelopen jaar afgetreden. Wij hebben tijdens een etentje aan het strand afscheid van Peter en zijn vrouw Hil genomen. Een nieuw bestuurslid is dit jaar toegetreden, we zijn heel blij met Bart Spruit.
Met nieuwe mensen kom je weer tot nieuwe inzichten en zo komt het dat we nu hebben gekozen voor een andere vormgever en drukker, wat ook weer een uitdaging is. Verrassend is dat er enkele nieuwe schrijvers met mooie verhalen onder de leden zijn opgestaan. Zelfs in Spanje zijn er mooie jeugdherinneringen door de heer Kees Raa geschreven over de periode dat hij woonde aan de Kerkebuurt van Sijbekarspel. Martha Sjerps en Els Haakma gingen samen op pad voor een interview met één van onze dorpsbewoners. En ook onze oud-plaatsgenoot Gerrit Bras ging in op een verzoek om te schrijven. Mevrouw Gré Mantel deed zeer veel onderzoek voor haar verhalen over de herberg op de hoek en dokter Van Balen Blanken. Ons bestuurslid Annie Vlaar heeft zich vastgebeten in de rundveefokverbetering. De heer Louis de Boer heeft ook weer een boeiend stuk geschreven.

Afscheidsetentje van Peter Sasburg

Kent u zelf nog een leuk verhaal of bijzondere gebeurtenis? Heeft u foto's of filmmateriaal uit Benningbroek of Sijbekarspel? Laat het ons weten! Misschien kunnen we het gebruiken in onze volgende Kroniek.

Een nieuwe activiteit was het meedoen aan de Rabo fiets sponsortocht, wat zomaar € 250,- opbracht.
De eerste Kroniek 2009 is aangeboden aan Peter Sasburg na afloop van een gezellige West-Friese broodmaaltijd in café De Roode Leeuw.
Het 'skouwerkloppie' is dit jaar voor mevrouw Marijtje Posch-Sluis.
Eén lid is het afgelopen jaar overleden, namelijk mevrouw C. Vlaar-Wenker. Het bestuur betuigt zijn oprechte deelneming aan de nabestaanden.

Wij stellen uw hulp erg op prijs om ons ledenbestand uit te breiden; u zou uw familie, buren of vrienden kunnen attenderen op het bestaan van onze historische vereniging! Neem ze eens mee.

Ik wens u veel leesplezier met de Kroniek 2009.

Lou Klaver, voorzitter

Foto van voorzijde gemaakt in 1942 v.l.n.r. Johanna Vlaar, Marie Vlaar, Cornelis Vlaar (met pijp), Gitta Vlaar (kind links in de deur), Theo Vlaar (kind rechts in de deur), Emma Vlaar (op de grond), Gerardus Vlaar (aan de karn), Brigita van Baar (bewerkt boter) en Agnes Vlaar (kaastobbe).

Inhoudsopgave

1 **Voorwoord**
Lou Klaver

4 **Nelie Haakma-Nieuweboer vertelt**
Martha Sjerps en Els Haakma (dochter)

8 **De eerste twintig jaar van de rund-veefokvereniging**
Annie Vlaar-Oudeman

19 **Spinrag in Benningbroek**
Ina Broekhuizen-Slot

20 **Reglement voor de stierdrijver**

22 **De herberg op de hoek**
Gré Mantel-Visser

26 **Boer in Benningbroek tijdens Tweede Wereldoorlog**
Arie Brak

32 **De boeren van de Oosterstraat**
Gerrit Bras

34 **Jeugdherinneringen van Kees Raa**
Kees Raa

41 **De 'regerende heren' der stede Sijbekarspel-Benningbroek**
Louis de Boer

45 **Vijftig jaar dorpsdokter**
Gré Mantel-Visser

47 **Ledenlijst**

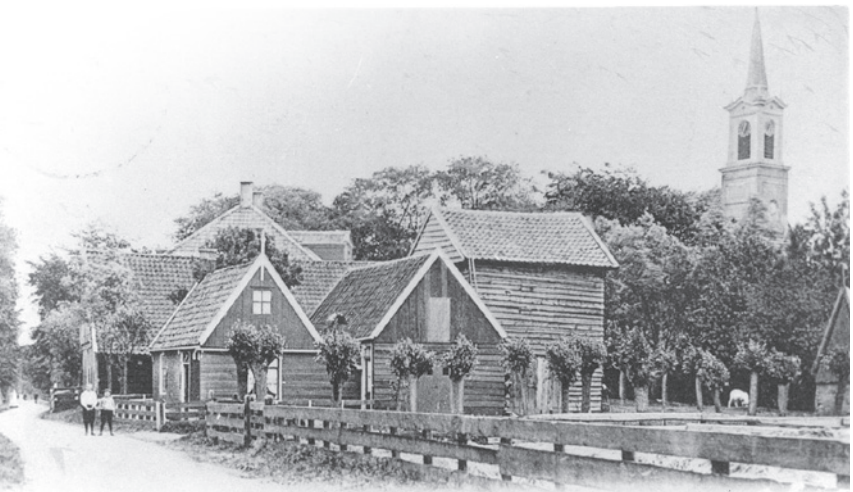

Colofon

Redactie
Anneke Helder
Lou Klaver
Bart Spruit
Peter Timmerman
Annie Vlaar-Oudeman

Schrijvers
Annie Vlaar-Oudeman
Arie Brak
Gré Mantel
Kees Raa
Gerrit Bras
Louis de Boer
Martha Sjerps
Els Haakma
Ina Broekhuizen-Slot

Eindredactie
Lidy Deutekom

Grafische vormgeving
Endeloos Grafisch Ontwerp

Drukwerk
Steenman BV Drukkerij

Foto materiaal
Klaver Video
Rob Bijpost
Fam. Haakma
Fam. Vlaar
Fam. Timmerman
Mevr. Zwagerman
Mevr. Moeijes
Fam. Brak
Fam. Raa
Peter Sasburg
Endeloos Grafisch Ontwerp

Alle rechten voorbehouden, niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Sijbekarspel/ Benningbroek.

Historische Vereniging

Sijbekarspel / Benningbroek

~ Rijnen door de tijd ~

"SKOUWERKLOPPIE" 2008

Wordt gegeven aan iemand die in onze dorpen als vrijwilliger (ster) culturele acitiviteiten ondersteunt:

Het vierde "Skouwerkloppie" is voor een veelzijdig man.

- Kerkbestuurder, Restauratiecommissie, Rommelmarkt, Wijnactie.
- Verenigingsman.
- Voorzitter en speler bij toneelvereniging ADVENDO.
- Was actief binnen de fruittelersorganisatie.
- 15 Jaar in de woningadviescommissie Benningbroek / Sijbekarspel, later gemeente Noorder Koggenland.
- Politiek geïnteresseerd.

Kortom

"Zeer betrokken bij het dorpsleven en politiek"

Herbertus Bontekoning

Namens het bestuur van de Historische Vereniging Benningbroek / Sijbekarspel

Voorzitter: Secretaris:

21 November 2008

Nelie Haakma-Nieuweboer vertelt

Als vierde kind ben ik geboren op 11 oktober 1923 in een gezin met vijf kinderen. Ik had twee oudere broers en twee zusjes. Mijn vader en moeder hadden een bouwersspulletje in Abbekerk. We hadden het niet breed, maar dat was gewoon in die tijd, want niemand had het breed. Mijn opoe van vaders kant was hullenplooister, ze verdiende één cent per hul. Opa Trappel was bakker aan de Waterkant in Opmeer. Als het heel koud was, werden de wiegjes met de kinderen in de bakkerij gezet. Daar was het lekker warm. Door het dichtvriezen van het water was er geen aanvoer van brandstof en dokter Van Balen Blanken had bedacht dat de baby's in de bakkerij beter op temperatuur konden blijven. Mijn eigen vader en moeder gingen naar een soort oecumenische school, dit was toen gebruikelijk. Later kwam er een splitsing tussen openbaar onderwijs en andersdenkenden.

Thuishaalder

Mijn overgrootvader Nieuweboer was een 'thuishaalder', dat wil zeggen: een wees en uitbesteed. Hij had vast toch wel wat geld en kon met gebruikt hout een stolp neerzetten. In de bedstee zag je dan verschillende soorten en kleuren hout, dat was in Abbekerk waar wij later woonden. Toen ik vijf jaar was zijn we met ons gezin naar de Gouwe verhuisd. De stolp hier was wat groter en werd gehuurd van de ooms van mijn moeder, de fam. Slijksteeg. Hier heb ik tot mijn veertiende jaar gewoond. Zoals gebruikelijk hielp iedereen mee in het bedrijf, in de tuin, op het land en in de stal. Ook ik heb melken geleerd.
Ik ging naar de lagere school in Hoogwoud. In mijn jeugdjaren ben ik erg ziek geweest en toen ik tien jaar was zei mijn moeder dat ik naar de Villa in Hoorn moest. Ik wist niet wat er ging gebeuren, maar ik moest een zware buikoperatie ondergaan. Na die operatie moest ik van de dokter lopend naar school. En als er geen school was dan moest ik de schapen op het land tellen. Ik was een magere skriebel en moest daarom naar vakantiekolonie Kerdijk in Egmond. Na die tijd mocht ik niet meer in de bedstee op de koegang slapen, maar moest ik in een ledikant. Het was te vochtig in de koestal en niet goed voor mijn gezondheid.

Dienstje

Na de lagere school kreeg ik een dienstje (baan) op een boerderij. Het was geen prettige werksfeer. De boer had naast de boerderij nog een werkmanshuis, daar was het wat schoner.
Ik moest dan emmers water halen op klompen. Dat was zwaar. Koud en nat werk. Ik schrobde daar ook muren en deed de was. Na enige tijd ontdekte ik dat ik dit werk eigenlijk niet meer wilde doen.

Moeder Nelie met Els

Ik wilde verder gaan leren. Van mijn verdiende geld mocht ik ƒ1,50 houden en daarvan betaalde ik de naaischool van mevrouw Stam in Wognum. Hier heb ik mijn costumière-, coupeuse- en handwerkopleiding gedaan. Ik kreeg wel getuigschriften hiervoor, maar het laatste examen kon ik vanwege de crisis en de oorlog niet meer halen. We woonden toen al twee à drie jaar in Sijbekarspel op de boerderij S 58, schuin tegenover de Beukenhof en tegenover het aannemersbedrijf van Klaas de Leeuw. Mijn oudste broer had het bedrijf aan de Gouwe overgenomen.

Trouwfoto Sieb en Nelie Haakma op 31 mei 1946

Ik heb ook in de oorlogstijd naailessen gegeven en veel voor anderen genaaid. Dit heb ik heel lang gedaan; ook tijdens mijn huwelijk. Handwerken en borduren zat in de genen, mijn moeder en grootmoeder deden dit en mijn dochter ook. Een keer kreeg ik ƒ1,50 van mijn moeder voor mijn verjaardag en daar mocht ik een borduurtafellaken van kopen. Wat was mijn vader kwaad, want er kwam ook nog ƒ1,50 bij voor borduurzijde! Dit kocht ik bij Wiltenburg-de Vries, een manufacturenwinkel in Benningbroek. Ze gingen speciaal voor mij open op zondag! Ik voelde me de koning te rijk.

Vader zei wel eens in een boze bui: "Stil, want je heb al een koe gekost!" Daarmee duidend op de buikoperatie. Dit vond ik echt niet leuk.

Onderduikers

Toen ik een jonge meid was hadden we drie cafés in het dorp: een in Sijbekarspel, een op de Molenbuurt en een in Benningbroek, met ieder twee keer per jaar een kermis en soms een dansavond, toneel- of muziekuitvoering. De crisisjaren en oorlogstijd waren somber voor iedereen. Ook Sieb (later mijn man) was ondergedoken hier en daar. Mijn ouders hadden ook onderduikers in de oorlog, die werkten bij de spoorwegen. Bij mijn broer Evert in de Gouwe was achter op het weiland een Engels vliegtuig neergestort. Dit gaf een hele consternatie. Mijn broer heeft met een mes de scherven uit de rug van de piloot gepeuterd. Maar de Duitsers hadden ook het neerstorten gezien en kwamen de bemanning ophalen. Ondanks de oorlog was het leven op Sijbekarspel wel prettig.

Op een feest in café Dantuma (later Ruig en nu Oudt) ter gelegenheid van de geboorte van prinses Irene (nu zeventig jaar geleden), raakte het aan met Sieb Haakma. Vader Haakma was boerenknecht en werkte later bij het KI-station naast het huis. Ma Haakma werkte in Friesland bij zakenlui. Ze reisde mee met hen naar onder andere Luxemburg en Engeland.

Servies uit Indonesië

De ouders van Sieb kregen bij hun trouwen een prachtig servies uit Indonesië toegestuurd. Later erfden wij dat en het staat nu nog in mijn kast. Sieb kon goed leren, ik was heel trots op hem. De hoofdonderwijzer zorgde ervoor dat hij naar de ULO in Hoorn kon gaan. Op zijn leerboeken stond wel 'eigendom van de school' en dat vond hij heel erg. Wij zijn op 31 mei 1946 getrouwd en gingen inwonen bij de ouders van Piet Kuin. We hadden niet veel spullen, zo na de oorlog. Sieb werkte toen op het kantoor bij melkfabriek Aurora. Later ging hij bij de Hollandsche Maatschappij van Landbouw in Alkmaar werken. We zouden toen naar Alkmaar verhuizen, maar de notabelen in het dorp hielden zijn vertrek tegen. Hij zat namelijk onder andere in het bestuur van DESS en we waren ook bij de toneelvereniging.

Ze wilden zo'n knappe kop niet kwijt. Hij kreeg een baan en een huis bij notaris Noot aangeboden. De baan werd aanvaard en we kwamen op Dorpsstraat B46 in Benningbroek te wonen, tegenover Jasper Vos en tussen bakker Silver en Klaas Houter en zijn moeder in. De Boerenleenbank was voor ons in het pand gevestigd. Hier heb ik niet prettig gewoond, het was een onpraktisch en vochtig huis. Sieb en twee kinderen kregen er kinkhoest. Ik was daar bezorgd over, want twee van mijn moeders zussen zijn er aan overleden. Onze drie kinderen waren daar veel ziek. Bij strenge vorst bevroor de waterleiding en stond de slaapkamer onder water.

Corrie en Nelie Nieuweboer

Boekhoudbureau

Sieb heeft een jaar of acht bij de notaris gewerkt, maar kon er zijn draai niet vinden. Na rijp beraad is hij in 1957 een eigen boekhoudbureau begonnen. We kochten het huis van Koster, de bloemist, op Molenbuurt S142 in Sijbekarspel. In dit huis werd onze jongste dochter in 1964 geboren. Het was erg bijzonder, ik was veertig jaar en er werden dat jaar nog drie kinderen bij veertigjarige moeders in het dorp geboren. Tussen het opvoeden van de kinderen en het huishouden door, las ik graag. Ik ruilde boeken met vriendinnen of kreeg ze voor mijn verjaardag. Ik was niet zo'n huisvrouw, maar zorgde ook voor koffie en thee op mijn mans kantoor. Ja, ik zat liever te naaien, handwerken of te lezen. Zo naaide ik altijd zelf de kleren voor de kinderen. Breien kon ik vanwege reuma niet, maar dat deden de twee opoes. Mijn man was sportief en hield van voetballen en schaatsen. Ik niet, ik deed wat anders. Toneelspelen deden we samen en ik ben al meer dan zestig jaar lid van de Plattelandsvrouwen. Ik was voorwerkster en gaf handwerkcursussen aan andere leden. Ook bij de restauratie van de kerk in Sijbekarspel in de jaren zestig, heb ik geholpen om geld binnen te krijgen. Zo had koningin Juliana haar poppen in klederdracht voor een tentoonstelling in bruikleen gegeven. Ook ik liep daar in West-Friese dracht. Oh ja, ik herinner me ook nog dat ik vroeger op een fiets zonder zadel naar school ging. Tegenwoordig heeft iedereen alles, ook de jongelui.

Ziekte

Ik luister graag radio en kijk alleen naar het nieuws op de tv. Mijn moeder werd ondanks borstkanker 97 jaar oud. Ook ik kreeg tien jaar geleden deze ziekte en onderging een operatie en bestralingen, maar wilde vanwege de bijwerkingen na een paar jaar geen Tamoxifen meer slikken. Opvallend is dat mijn moeder kleuriger gekleed was op haar 85ste dan op haar 65ste.

Sieb kreeg op zijn 45ste jaar hartkwalen. Hij kreeg ieder jaar wel een hartaanval, maar leefde toch nog zo'n twintig jaar in 'reservetijd', zoals hij dat noemde. Hij had het leven lief en wilde niet naar zijn kwaal leven. Ik heb altijd geweten dat hij er aan zou kunnen overlijden, maar toch gingen we samen ook naar het buitenland met de auto op vakantie. Sieb hield er erg van om op reis te gaan en we wilden graag alles zien. De dokter waarschuwde op zeker moment: "Als je nog wat langer wilt leven, stop dan met je werk." Dit is ook gebeurd. Het bedrijf en het huis werden overgedaan aan onze jongste zoon. Die gaf zijn eigen goede baan ervoor op. Ik vind het fijn dat hij er nog steeds zit. Zo kom ik nog steeds in een vertrouwde omgeving. In 1985 zijn we naar de Burgemeester Elmersstraat verhuisd, Sieb heeft er drie jaar mogen wonen. Aan het verbouwen van de garage tot slaapkamer zijn we niet toegekomen.

Alleen verder

Ik heb geen rijbewijs gehaald, want Sieb had duidelijk gezegd: "Ik ga niet naast je zitten in de auto." Wel hebben we samen bridgen geleerd. Toen heb ik maar een jaarkaart voor de trein gekocht en zo ging ik vaak met vriendinnen op stap. Ik reisde naar tentoonstellingen, musea en mijn zus in Bennekom en ik genoot daar erg van. Ook gingen we samen met Het Rode Kruis op vakantie.

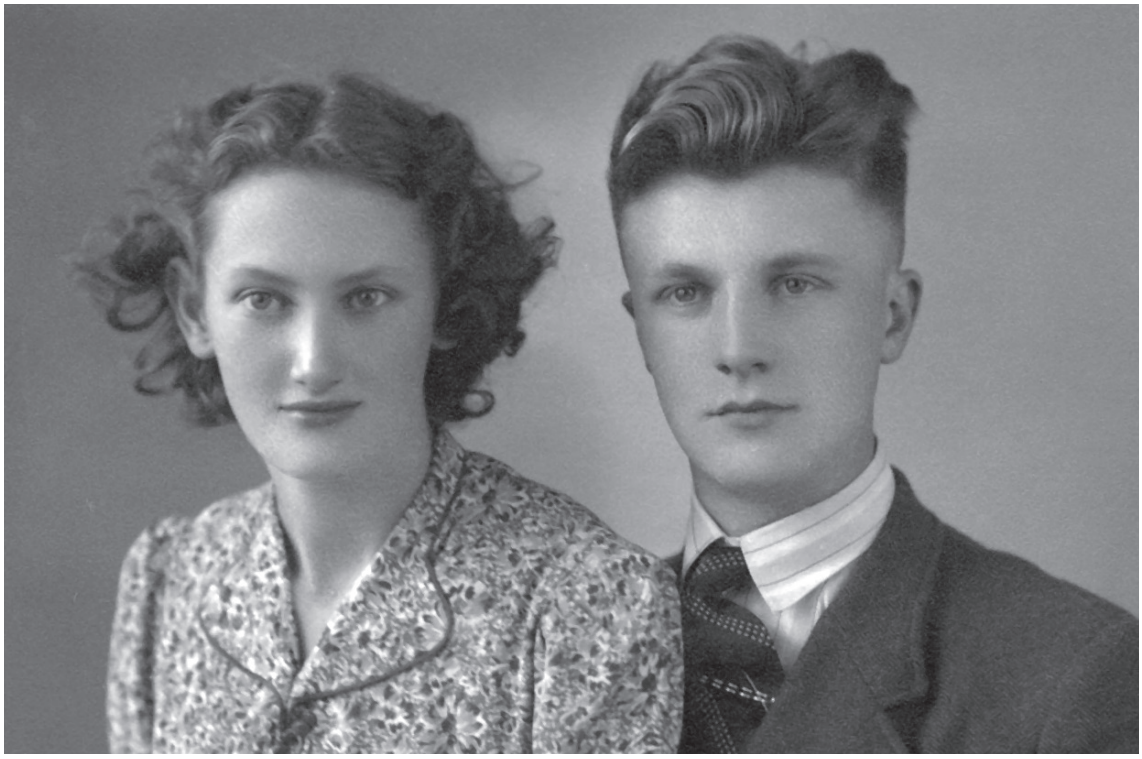

Pap en mam Haakma

In 1988 overleed Sieb en moest ik alleen verder. Dochter Margo woonde toen nog thuis en zoon Menno woonde dichtbij. Later ging ik met een vriendin met de Zonnebloem op vakantie, maar nu reis ik met Connexxion of de Valys. Ik word in oktober 86 jaar, maar ik blijf actief met kaarten en ik ben lid van een quiltgroep. En ik kaart graag met mijn twee dochters en mijn kleindochter. Dit jaar wilde ik ook met vakantie. Mijn dochters en kleindochter huurden een huisje op de Veluwe, we deden leuke dingen en kaartten met elkaar. En ze brachten me naar mijn invalide zusje in Bennekom.

V.l.n.r. Jeanet de Jong, Carla Boersma en Nelie Haakma

Ik ben erg blij met mijn buren, ze zijn twintig, dertig en veertig jaar jonger. Ze letten goed op me en brengen me af en toe een happie eten. Heerlijk, ik hou van lekker eten en kook zelf graag. Ik lees nog steeds graag en ben blij met de bibliotheek in het dorpshuis en handwerk ook altijd.
Ik ben gelukkig met mijn leven, met de vier kinderen die we hebben gekregen ondanks die zware buikoperatie als kind zijnde. Ook Sieb was heel gelukkig met zijn gezin. Hij was enig kind en was vroeger graag bij ons thuis, gezellig met jongelui. Ondanks lichamelijke beperkingen loop ik mijn rondje, maak een praatje en geniet van alles. Ik wil nog veel dingen zien.

Opgeschreven door Martha Sjerps en dochter Els Haakma

De eerste twintig jaar van de rundveefokvereniging De Samenwerking

In de jaren 1939 en 1940 kwamen in onze gemeente al vooruitstrevende en naar de toekomst kijkende boeren bij elkaar, om te praten over de oprichting van een fokvereniging. Om te starten was er niet voldoende deelname. Het was nog niet zo nodig, dacht men. Verschillende boeren zijn toen lid geworden van de fokverenigingen in Hauwert, Abbekerk, Aartswoud, Twisk en Opmeer. Maar op 30 november 1940 was toch de tijd gekomen om een bijeenkomst voor belangstellenden te houden. 26 veehouders gaven te kennen dat zij wel lid wilden worden van een fokvereniging in Sijbekarspel en Benningbroek.

De officiële tweede vergadering van rundveefokvereniging De Samenwerking was op 19 december 1940. Daar was voor uitgenodigd E. Koster Dz., secretaris van de Provinciale Bond van Rundveefokverenigingen. Na een heldere uiteenzetting over doel en werking van een fokvereniging (het registreren en keuren van koeien en stieren; het beschrijven van hun uiterlijke kenmerken en het meten en controleren van de melkgift), bleek er voldoende animo te bestaan om tot oprichting over te kunnen gaan. Verschillende aanwezigen die waren aangesloten bij naburige verenigingen, verklaarden zich in beginsel bereid tot medewerking, mits zij zich los konden maken van de vereniging waar zij nu bij aangesloten waren. Bij Twisk, Aartswoud en Opmeer kon men zonder enige verplichting overstappen. Bij Hauwert en Abbekerk pas na afloop van het tijdvak waarvoor zij bij toetreding hadden getekend.

Als voorlopig bestuur, met de bepaling dat pas volgend jaar een definitief bestuur zou worden gekozen, werd aangewezen: Jac Clay (voorzitter), C. Wijdenes (secretaris), Jac. Houter (penningmeester) en S. Komen en J. Rooker (leden).

In januari 1941 start de fokvereniging die veertig jaar later - in 1981 - zou opgaan in Rundvee Organisatie Noord-Holland. In dit artikel beschrijf ik de eerste twintig jaar.

De monsternemers van het eerste uur zijn G. Houter en Bijpost (voornaam onbekend). De administratie van de fokvereniging wordt gedaan door P. Komen, kassier van de Boerenleenbank, toen gevestigd op de Dr. de Vriesstraat 20.

1940/1941

De eerste jaarvergadering is op 3 februari 1942 bij J. Eijlander in café De Vergulde Vos. Het voorlopige bestuur wordt door de vergadering gekozen als definitief. Omdat S. Komen op betrekkelijk jonge leeftijd is overleden, wordt in zijn plaats G. Vlaar Cz. gekozen. In het eerste jaarverslag staat dat de winter van '40/'41 zeer streng was, 'een schraal voorjaar, koeien laat in de wei, een buitengewoon droge zomer, te weinig hooioogst, wel van goede kwaliteit. Een natte herfst, koeien vroeg op stal'. In de winter twee gevallen van mond-en-klauwzeer, doch van onschuldige aard! Behoudens een lid dat - in strijd met artikel 3C van de statuten - zijn koeien liet dekken door een niet gekeurde stier, hebben alle overige leden gebruik gemaakt van goedgekeurde stieren die bij leden ter dekking stonden.

Het ging om de volgende stieren:

Tarzan K2	eigenaar J. Rooker	1 jaar
Leegwater Lodewijk	eigenaar Gebr. Broers	1 jaar
August Zeppelin	eigenaar Jac. Houter	1 jaar
Samuel	eigenaar P. Timmerman	1 jaar
Trijntjes Atlas	eigenaar Gebr. Broers	2 jaar
Jan	eigenaar G. Vlaar Cz.	3 jaar
Lodewijk	eigenaar J. Clay	3 jaar

Van de Stierenvereniging Sijbekarspel:

Roland Julius	eigenaar G. Berkhout
Franco 18	eigenaar S. Bontekoning
Victor Zoon	eigenaar S. Bontekoning
Eva's Frans	eigenaar stierenvereniging

Afbeelding rechts:
Particuliere registratie
fam. N.G. Vlaar

Het dekbewijzenregister der vereniging telde 846 dekkingen en herdekkingen. Deze hadden betrekking op 677 koeien. Voor de opbouw van de veestapel is bijhouden van de dekboeken van de stierenhouders zeer belangrijk. Voor de registratie van de kalveren moet de geboortekaart binnen 48 uur bij de stamboekcontroleur zijn.
Om goedkeuring te krijgen van het Nederlandsche Rundvee Stamboek zijn in de zomer van 1941 tweemaal controleurs op bezoek geweest. Het resultaat hiervan is dat in de nazomer reeds de gevraagde goedkeuring werd verkregen. Tevens werden op 29 april 1941 de statuten goedgekeurd bij besluit van de Secretaris-Generaal van het departement van Justitie.
Van de Provinciale Commissie tot bevordering van de rundveefokkerij kwam er ook een controleur. Hij nam acht melkmonsters mee en nam zelf van deze koeien ook weer een melkmonster. Bij enkele stierenhouders werden de dekboeken nagezien. Over de controles kwamen geen negatieve op- of aanmerkingen.

Het verzoek om lidmaatschap van twee veehouders uit Midwoud en Wognum werd door het bestuur afgewezen. De afstand is te ver voor de monsternemer en controleurs. Bovendien is het aantal leden van 34 al gegroeid met 7 voor 1942. Dit is voldoende om financieel aan alle verplichtingen te kunnen voldoen. P. Koppes verzoekt het bestuur om te mogen bedanken, aangezien hij door de scheurplicht (grasland afstaan voor akkerbouw) nog maar drie melkkoeien overhoudt. De vergadering moet hier over beslissen.
Voor de najaarsveemarkt in Hoorn waren veertien stieren en zestien koeien opgegeven, waarvan er vijf op een tbc-vrij terrein stonden. Een ziekte die de komende vijftien jaar met succes wordt bestreden. De vereniging heeft een tang aangeschaft om de stieren van de leden een ring in de neus te knijpen. De stierenvereniging, voorloper van de KI, houdt voor het eerst een dekboek bij en treedt toe tot het NRS.

Er zijn 630 koeien ingeschreven in het register van de vereniging. Vier bedrijven krijgen om de veertien dagen melkcontrole, dertig bedrijven om de drie weken. Deze 34 leden hebben in totaal 506,76 ha weiland, 22,08 ha bouwland en 610 melkkoeien. Verder is er vrouwelijk jongvee: 438 stuks. Er zijn zeven dekstieren, twintig stierkalveren en twee vetweiders. In totaal dus 1077 dieren. Bijna twee runderen per hectare. Dat is veel voor die tijd.

1941/1942

Jaarvergadering in café De Vergulde Vos op 4 februari 1943. Er is goede export van pinken naar Spanje. Alle leden maken gebruik van goedgekeurde stieren. De koeien aangemeld voor een collectieve inzending op de Land- en Tuinbouw Manifestatie in Hoorn, waren niet uniform genoeg. Najaarsstierenkeuring: opgegeven zeven stieren, geen succes. Wel is dit de laatste gelegenheid voor verkoop. Door droog koud voorjaar, de koeien laat in de wei. Op 16 mei nog een monstername op stal bij een grote boerderij. Bijpost neemt ontslag als monsternemer.

PROVINCIALE BOND VAN
RUNDVEEFOKVEREENIGINGEN IN NOORDHOLL
STEMPEL:
R.U.&.DVEE FOKVEREEN.IGING
„DE SAMENWERKING"
SIJBEKARSPEL
Particulier Register
VAN
GECONTROLEERD RUNDVEE
TOEBEHOORENDE AAN
HET LID

Particuliere registratie fam. N.G. Vlaar

Hij deed zijn werk tot in de puntjes, maar de ongeregelde melktijden en de slechte verlichting langs de wegen werden hem te zwaar. Inventarisatie: 41 leden, 617,68 ha weiland, 96,68 ha bouwland, 1105 stuks hoornvee en 627 melkvee.

1942/1943

Jaarvergadering op 7 februari 1944 in De Vergulde Vos. Er is een nieuwe kastelein, J. Manshanden. Deze wordt later ook monsternemer, want alleen kastelein zijn, geeft niet genoeg brood op de plank. Het is een gunstig voorjaar, maar in het najaar is er een sterke uitbreiding van mond-en-klauwzeer. Dit heeft gevolgen voor de melkcontrole op de bedrijven. Er zijn ook enkele sterfgevallen onder de runderen. Het gemiddelde vetgehalte is laag, waarschijnlijk door ondervoeding. Of dit alleen geldt voor de met MKZ besmette koeien of ook voor de andere dieren (te weinig voer), meldt het verslag niet.
Het Nederlandsch Rundvee Stamboek afdeling Noord-Holland voert controles uit bij de fokverenigingen. In de winter van 1943 gebeurde dat op oudejaarsavond! Alles werd in orde bevonden. Inventarisatie: 41 leden, 555,06 ha weiland, 96,68 ha grasland, 937 stuks hoornvee en 553 melkvee.

1943/1944

Jaarvergadering in café Het Wapen van Sijbekarspel. Kastelein was toen M. Dantuma. De oorlog kwam voelbaar dichterbij. Het voor de Wehrmacht vorderen van jonge mannen, paarden en rijwielen, is voor het bestuur aanleiding om in de zomer een buitengewone ledenvergadering te houden. Punt van behandeling: het wel of niet houden van een fokveedag op het land van C. Wijdenes, Westerstraat 93 (langs de tegenwoordige Schoolstraat, wat voorheen het Sneekerpad was). Ondanks de zorgelijke situatie is er animo genoeg. Er worden 73 koeien opgegeven en twintig eigenaarsgroepen. Op vijftig leden is dat veel. Eerste prijs koe met drie directe afstammelingen: De Hoop 21, eigenaar R. Klaver. Eerste prijs productieklasse: Marijtje 13, eigenaar Jb. Houter. Er was weinig publiek.
In het jaarverslag schrijft G. Houter: 'Door enige verenigingen en personen zijn medailles aangeboden, maar het is tot op heden nog niet mogelijk aan deze toezegging gevolg te geven. Uit goede bron vernam ik echter dat deze beloften toch vrij zeker in vervulling zullen gaan.' Kwam dit door de oorlog of nalatigheid?
Bij de gemiddelde productielijsten van de leden staan geen namen, wel het inschrijfnummer van het NRS. Zodat elk lid zelf zijn plaats kan zien. Het vereist vakmanschap van de boer om bovenaan te staan. De melk wordt dan nog alleen op vetgehalte uitbetaald. Vele jaren later wordt wereldwijd het eiwit belangrijker. De melkprijs wordt pas in het jaar 1959/1960 uitgerekend in grammen vet en eiwit. Het jaarverslag meldt: koe met hoogste opbrengst kg vet 174. Koe met laagste opbrengst kg vet 107. Verschil 67 kg x ƒ 3,00 = ƒ 201,00 per koe.
Op een bedrijf met vijftien koeien geeft dit een verschil van ƒ 3000,- . Dit benadrukt hoe belangrijk registreren voor de fokkerij is. Inventarisatie: vijftig leden, 634,58 ha weiland, 172,98 ha bouwland, 1147 stuks hoornvee en 632 melkvee. Met een woord van dank aan zijn voorganger (P. Komen) besluit schrijver G. Houter het jaarverslag over 1943.

1944/1945

Jaarvergadering op 1 maart 1946 in De Vergulde Vos bij J. Manshanden. G. Houter schrijft voor de laatste keer het jaarverslag. A. Zeilemaker volgt hem op als controleur stamboekhouder. Deze functie wordt voor het eerst zo genoemd. Wij lezen: 'Door goede hooioogst in de zomer 1944 is er in de Hongerwinter voldoende hooi voor het vee. Kunstmest en krachtvoer is helemaal niet te krijgen. Er wordt in de zomer 1945 geen fokveedag gehouden.' P. Koppes vraagt om weer te worden toegelaten tot de vereniging.

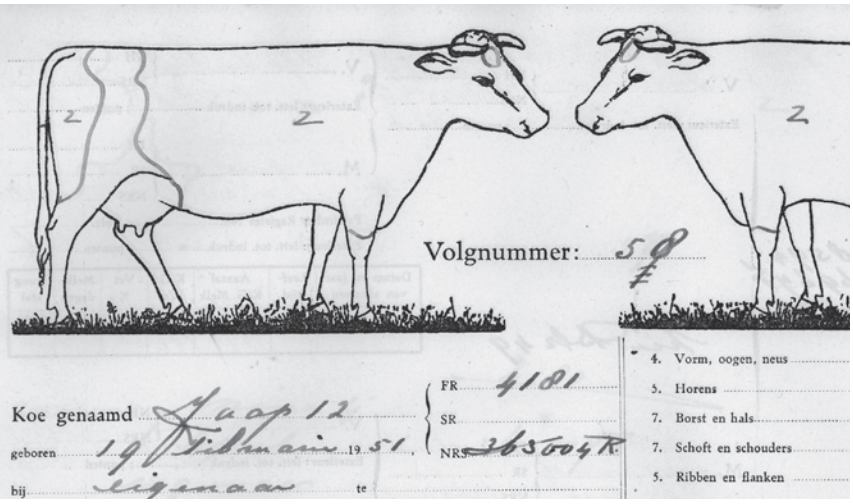

Particuliere registratie
fam. N.G. Vlaar

Mevr. Zeilemaker en haar dochter, dhr. A. Zeilemaker, dhr. G. Bijpost en dhr. R. Klaver

De vergadering beslist afwijzend. (Waarom? Te weinig koeien?) In zijn slotwoord schrijft Houter het volgende: '…hiermede gekomen aan het einde van mijn werkzaamheden. De moeilijkheden waren het laatste jaar niet gering. Zowel chemicaliën als rijwielbanden en diverse benodigdheden waren veelal zeer moeilijk te verkrijgen en dan nog op bijzondere wijze, tegen ruiling van voedingsmiddelen. Daarom werd besloten geen tweeweekse melkcontrole te doen. Ook de elektriciteitsvoorziening was van dien aard dat ik mijn toevlucht heb moeten nemen tot de coöperatieve zuivelfabriek te Benningbroek. Niet tegenstaande al deze moeilijkheden is het toch gelukt de werkzaamheden ongehinderd voort te zetten. Een bijzonder woord van dank aan het adres der genoemde fabriek is hier op zijn plaats. Tevens zou ik niet volledig zijn als ik vanaf deze plaats niet openlijk een woord van dank aan den monsternemer M. Dantuma, die steeds met inzet van zijn zoon getracht heeft de veelal overvloedige werkzaamheden op mijn schouders genomen, te verlichten. Accuratesse van zijn kant was steeds zijn opzet. Met de beste wensen uit te spreken voor de verdere bloei der vereniging welke naar ik hoop onder gunstiger omstandigheden haar werkzaamheden in de toekomst mag voortzetten, eindig ik dit verslag.' Aldus G. Houter. Inventarisatie: 52 leden, 672,87 ha weiland, 178 ha bouwland, 1337 stuks hoornvee, 679 stuks melkvee.

1945/1946

Het jaarverslag wordt uitgebreider, het is een boekje geworden. A. Zeilemaker is wat directer in het benoemen van zaken die wel of niet goed gaan. Hij wil de vereniging op hoger fok- en productieniveau brengen. Hij schrijft: 'Bijna kunnen we zeggen dat alle veehouders uit onze gemeenten zijn aangesloten. Het is mijns inziens ook niet nodig om zich in een andere gemeente bij een vereniging aan te sluiten als je het hier kunt redden. In het dekbewijzenregister zijn 1471 dekkingen geregistreerd. 870 koeien zijn drachtig geworden, 59%, te laag. In hoofdzaak door het niet drachtig krijgen der koeien in Sijbekarspel. Het betreft de leden der stierenvereniging. We zullen hopen dat dit euvel met één jaar is uitgeziekt. Misschien dat kunstmatige bevruchting aan deze catastrofale ziekte een eind zal maken. Belangrijk is dat enkele leden dit willen toepassen. Moge het resultaat bevredigend zijn.'

De fokveedag werd afgelast door toch weer enkele gevallen van mond-en-klauwzeer. Voor het branden der koeien werd een houtskoolkacheltje aangeschaft, dat uitstekend voldoet. Hiermee werd het fokveeregistratienummer in de hoorn gebrand.

Bij de gemiddelde bedrijfsuitkomsten van de leden staan voor de eerste keer namen. Op de eerste plaats staat C. Wagemaker. Aantal melklijsten: 12, Kg melk: 5136, Vet: 3,54 %. Aantal melkdagen: 322. Inventarisatie is deze keer niet vermeld. Alleen dat er nu 59 bedrijven lid zijn.

1946/1947

Het bestuur wordt uitgebreid met twee leden, omdat veel bedrijven uit Benningbroek zich aanmelden. Voor de eerste keer komt er een excursie bij een eigen lid.

Op 29 september is er een fokveedag op het land van C. Wijdenes (Westerstraat 93). Aangeboden 176 dieren. Er is een demonstratie van twee oudere stieren door de Stierenvereniging Sijbekarspel: Adema van de Botermijn (eigenaar Houter) en Wit Maartjes Claudius 2 (eigenaar Jac Clay). Eerste prijs eigenaarsgroepen: J. Wit. Eerste prijs productieklasse: Bertha 16 van Th. Vlaar. Het was een zeer geslaagde dag.

De bedrijfsonkosten liggen hoog, krachtvoer is zeer duur. Aangeraden wordt zelf bieten, luzerne, hooi of klaverhooi te verbouwen. Zomermelkprijs is te laag. Koeien met een goede productie en een volledige afstamming zijn beter te verkopen. De hoge kosten van melkcontrole worden dan ruimschoots vergoed. A. Brak (Dr. de Vriesstraat 40) zegt zijn lidmaatschap op wegens vertrek uit het dorp.

C. Schipper bedankt.

Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: nummer 1: J. Wit. Aantal melklijsten: 14. Kg melk: 5811.

Vet: 3,65 %. Melkdagen: 302. Inventarisatie: 58 leden, 825 ha weiland, 125 ha bouwland,

1370 stuks hoornvee en 815 melkkoeien.

1947/1948

In het jaarverslag lezen we dat door de zeer natte herfst van 1946 de koeien vroeg op stal moesten. Gevolg was dat veel veehouders te kort voer hadden en het krachtvoer duur was. In het voorjaar van 1947 ging het vee 'schraal' de wei in. De zomer van 1947 kenmerkte zich door fraai doch buitengewoon droog weer met als gevolg weinig hooioogst en evenzo onvoldoende eten gedurende de zomermaanden. Het land werd dor en kaal en het gras ging dood. Vroegtijdig gingen velen bieten of blad voeren, doch ook daarmee kon men voorzichtig zijn. Blad en stro ging beter. De staltijd brak aan, wederom te kort ruwvoer. Stro duur en slecht te verkrijgen net als voederbieten. 'Als we alles nagaan is het begrijpelijk dat de producties in deze tijd aan de lage kant zijn', aldus A. Zeilemaker.

Wel had J. Stapel Sz. een koe (de vijf jaar oude Strijker 49, vader: Eva's Frans) die 7406 kg melk produceerde in 365 dagen met een vetgehalte van 3,83%. Stapel had vast wel genoeg voer. Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: nummer 1 was wederom J. Wit. Aantal melklijsten: 14.

Kg melk: 4775. Vet: 3,88 %. Melkdagen: 307. Inventarisatie: 65 leden, 923,40 ha weiland, 1117,17 ha bouwland, 1524 stuks hoornvee, 926 melkvee. Gemiddelde bedrijfsgrootte: 15,92 ha.

12 september 1950
v.l.n.r.: Burgemeester Elmers, A. Zeilemaker, Jac. Houter, J. Wit, Jac. Visser, R. Klaver, G. Laan, J. Pauw en J. Rooker

1948/1949

Het jaarverslag begint met de mededeling dat er een ruimere toewijzing is van kunstmest. 'Daardoor groeit het voorjaarsgras goed en bij goed weer zijn de meeste koeien op 20 april al buiten. Maar op 10 mei komt er zoveel regen dat al het land finaal blank staat. Gelukkig maakt een zachte herfst alles goed. Melkprijs is goed, het krachtvoer duur. Van regeringswege wordt nog steeds aangedrongen op productieverhoging. Zeilemaker geeft advies om dit te bereiken: gebruik intensief uw land. Regelmatig uw dieren op productie controleren en selecteren.' Inmiddels is de KI-vereniging Sijbekarspel opgericht. Veel boeren zijn daar meteen bij aangesloten. Zeilemaker, die een groot voorstander is van kunstmatige inseminatie, kan het dan ook niet laten de twijfelaars te adviseren: voor een paar gulden meer dekgeld per koe, heb je de beste stieren; denk daar naar eens over na!

Gemiddelde prijs per dier in 1948: kalveren *f* 76,65; koeien *f* 500,- tot *f* 600,-; stieren *f* 550,-. Hoogste prijs: *f* 8000,-.

De oudste koe van de vereniging, Meintje 6 van Jac Clay, krijgt extra aandacht. Ze is geboren op 28 februari 1935. Haar stamboom begint bij Meintje F.R. 850, geboren in 1925 op het bedrijf van Seger Winkel (Westerstraat 91) in Sijbekarspel. In de vereniging zijn dan 27 afstammelingen van Meintje 6 aanwezig.

In Noord-Holland zijn twee fokregio's: Noord en Zuid. Fokvereniging De Samenwerking valt onder Noord en staat iets boven het gemiddelde bedrijfsresultaat. Gemiddeld kg melk: 3686 (regio Noord), 3852 (Sijbekarspel). Vet: 3,61 % (regio Noord), 3,73 % (Sijbekarspel).

Melkdagen: 292 (regio Noord), 291 (Sijbekarspel).

Gemiddelde bedrijfsuitkomsten:

Nummer 1: K. Govers. Aantal melklijsten: 10.

Kg melk: 5654. Vet: 3,86 %. Melkdagen: 314.

Inventarisatie: 65 leden, 923,4 ha weiland, 117 ha bouwland, 1524 stuks hoornvee en 926 melkkoeien.

1949/1950

De fokvereniging krijgt telefoon: K2299-293! Ook is een rekenmachine aangeschaft. A. Zeilemaker doet een zeer onaangename mededeling in het verslag: 'Een veehouder heeft op een dag de monsternemer weggestuurd. Dit is tegen alle regels in!' De bestrijding van tbc onder rundvee wordt in betere banen geleid. Bij de zogenaamde 'reactiebedrijven' wordt een klein gedeelte van het melkgeld ingehouden. Als het lukt om binnen vijf jaar het bedrijf tbc-vrij te krijgen, wordt bijna het gehele bedrag alsnog uitbetaald. Er komen speciale tbc-vrije markten. De hooioogst verloopt prima en door gebruikmaking van elektronische afrastering wordt op grote schaal systematisch afweiden toegepast. De prijs per kg vet is zes gulden. Op de Land- en Tuinbouw Manifestatie in Hoorn krijgt Bertha 16 van Th. Vlaar een 1A-beoordeling. Dat is het hoogst haalbare.

De gemiddelde prijs voor een goede melkkoe is 630 gulden. Een kalf met goede afstamming brengt *f* 280,- op en een stiertje *f* 520,-. Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: nummer 1: K. Govers. Aantal melklijsten: 10. Kg melk: 6159. Vet: 3,95 %. Melkdagen: 314. Inventarisatie: 68 leden, 972,53 ha weiland, 88,92 ha bouwland, 1770 stuks hoornvee en 1090 melkkoeien.

1950/1951

Op 16 februari 1951 is er ledenvergadering, met goede belangstelling. De provinciale bond was vertegenwoordigd door de heer Ter Hofstede. We lezen ook dat door een noodlottig auto-ongeluk de heer G. Stapel om het leven kwam. Als voorzitter van de KI Sijbekarspel heeft hij in het algemeen de fokkerij een grote dienst bewezen. Zijn zoon Kees zet het bedrijf voort (Westerstraat 8).

Op 6 maart gaat men weer eens met de bus op excursie naar Friesland, om bij de families Oostenburg en De Jong koeien te bekijken. Zeilemaker schrijft: 'Telkens werden wij getroffen door de grote, ruime mooie stallen en de geweldige ruimte voor hooiberging. Natuurlijk heeft men voor een groot veebedrijf ook grote ruimte nodig. Het is bijzonder interessant dit te bekijken en dan zou je onwillekeurig denken: wat moeten velen van ons zich dan armoedig behelpen.'

Verder besluit de vergadering paal en perk te stellen aan de tijd van monsternemen. 's Avonds moet de monsternemer om zes uur klaar zijn, 's morgens om zeven uur.

Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: K. Govers. Aantal melklijsten: 9. Kg melk: 5683. Vet: 3,95 %. Melkdagen: 301. Inventarisatie: 71 leden, 976,64 ha weiland, 78,89 ha bouwland, 1896 stuks hoornvee en 1203 melkkoeien.

Coöp. Melkprod. fabriek
„Aurora" Opmeer

Bus No. 646.

Periode 8-21/10

Uitslag kwal. onderzoek.

Reductase

Reinheid 1

Geur

Klasse v. d. melk 1

Vetgehalte 4,55 %

Eiwitgehalte 3,55 %

Gemiddelde bedrijfsgrootte 1 mei 1950: 15,08 ha land en bijna 43 stuks vee per bedrijf.
De vereniging bestaat nu tien jaar en herdenkt dat met een fokveedag op 12 september 1950. De locatie is wederom het land van C.Wijdenes. De weersomstandigheden waren goed, er waren 210 koeien opgegeven. Het bestuur had kosten noch moeite gespaard om deze dag te doen slagen en zeer jammer was dat de publieke belangstelling niet groter was. Waar bleven bijvoorbeeld de boerinnen? We zagen slechts enkele. Burgemeester Elmers opende de dag en wees in zijn rede op de bijzondere plaats die De Samenwerking onder de plaatselijke verenigingen inneemt. Zijne Edelachtbare noemde het doel van de fokvereniging drieledig. In de eerste plaats een beter fokproduct, wat de veehouder ten goede komt. Ten tweede verhoging van productie en gehaltes in de melk, waarmee de consument wordt gediend. En ten derde het streven naar een tbc-vrije veestapel, wat goed is voor de volksgezondheid.
Voor de dagkampioen stelde het gemeentebestuur een fraaie medaille op voetstuk beschikbaar met daarin het gemeentewapen gegraveerd. Deze werd gewonnen door Jac. Houter met Marijtje 13, reservekampioen Jac. Visser met Geert 29.
's Avonds verzamelden zich vele leden en genodigden in de bovenzaal van café Pels (De Vergulde Vos) waar voorzitter R. Klaver allen welkom heette. Hij memoreerde dat de vereniging haar eerste vergadering op 30 november 1940 hield waarop 26 leden zich aanmeldden. Thans bestaat het aantal leden uit 71. De heer Klaver bedankte de heren Houter, Wit en Zeilemaker voor het vele werk dat is gedaan om deze jubileum fokveedag te houden.
Vervolgens kwam het uit vijf personen bestaande gezelschap Wi-Jo voor het voetlicht. Zij gaven in een vlot tempo een zeer gevarieerd programma ten beste. De artiesten waren echter niet in de gelegenheid hun hele repertoire af te werken, omdat de uitreiking van de prijzen - waarvoor de pauze werd benut - nogal traag verliep. Het was ver na middernacht toen de muziek onder leiding van de heer C.van Stralen de laatste melodie ten gehore bracht.

Pan 55
Foto uit 1963

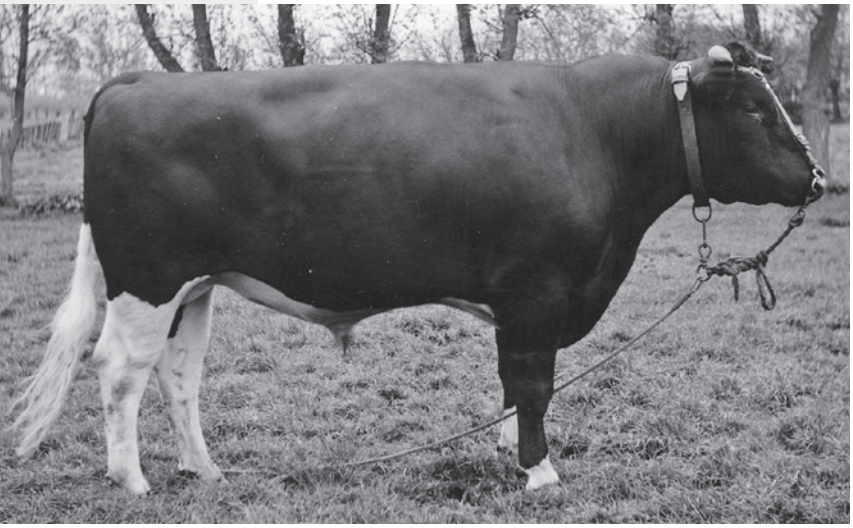

1951/1952

In onze gemeente is 99% van al het melkvee bij de melkcontrole aangesloten, al zijn nog altijd enkele veehouders lid van een fokvereniging in naburige

Bekroningen van de fokveedag:

Rubriek pinken	1A	Grietje 3	eigenaar Joh. Sneek
Rubriek drachtige schotten	1A	Pronk 2	eigenaar K. Govers
Rubriek melkvaarzen	1A	Ida 8	eigenaar J. Houter
Rubriek melktwenters	1A	Aukje 20	eigenaar C.Wijdenes
Rubriek derde kalfskoeien	1A	Geertje 20	eigenaar Jac. Visser
Rubriek droogstaande koeien	1A	Sjoukje 7	eigenaar N.J. Posch
Rubriek oudere koeien	1A	Aukje 18	eigenaar C.Wijdenes
Rubriek productieklasse	1A	Marijtje 20	eigenaar J. Houter
Rubriek super productieklasse	1A	Marijtje 13	eigenaar J. Houter
Rubriek eigenaarsgroepen	1A	J. Houter	
Rubriek eigenaarsgroepen	1B	J. Visser	
Rubriek eigenaarsgroepen	1C	Wed. P.J. Roskam	

gemeenten. De excursie is naar het nieuwe KI-gebouw in Steenwijk-Meppel. In de nazomer kwam na enkele jaren afwezigheid de mond-en-klauwzeer weer voor bij zeven bedrijven van families Vlaar aan de Oosterstraat en één bedrijf in Sijbekarspel, dat van de gebroeders Groot. Door alle koeien in de gemeente in te enten bleef het aantal doden beperkt tot enige nuchtere kalveren.
De melkprijs is goed. Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: F. Koelemeij. Aantal melklijsten: 4. Kg melk: 5556. Vet: 4 %. Melkdagen: 322.
Inventarisatie: 987,35 ha weiland, 74,76 ha bouwland, 865 stuks hoornvee en1218 melkkoeien.

1952/1953

Op 4 maart gaan veertig personen op excursie naar Friesland. De boerderij van Boersma is het eerste bedrijf waar onder andere de moeder van Infanterist 5 en twee zusters van deze stier te zien zijn; zeer melkrijk en fraai van exterieur. Op het volgende bedrijf - van Algera -, staat de moeder van Sneeker Diamant en nog meer afstammelingen. Dan naar Jepma in Mantgum om de grootmoeder Pietje W.10 van de stier Daan te zien. Allemaal stieren die veel in Sijbekarspel worden gebruikt. Op het laatste bedrijf, een café in Sneek, werd het nuttige met het aangename verenigd. Conclusie: excursie in alle opzichten geslaagd.
In de vereniging is overwegend vierweekse controle. Jaarlijks zijn er verschuivingen. 54 leden vierweekse controle, achttien leden tweeweekse. Om de bedrijven tbc-vrij te krijgen moeten soms zeer goede melkkoeien worden geruimd. Prijzen van geregistreerd fokvee zijn hoog, mede door het ruimen van tbc-koeien en de hoge melkprijs van gemiddeld 25 cent per kg melk (bij Aurora). Goed voorjaar, 10 mei al veel percelen hooi geruiterd, meer nog gekuild (harde land) en nog meer kunstmatig gedroogd (grasdrogerij). Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: Joh. Vlaar. Aantal melklijsten: 15. Kg melk: 5320. Vet: 4,08 %. Melkdagen: 310. Koe met de hoogste dagopbrengst: Strijker 49 (vader: Eva's Frans) van J. Stapel Sz. Aantal melklijsten: 6. Kg melk: 56154. Kg vet: 2091. Vet: 3,72 %. Melkdagen: 2917. Droogstaand: 335 dagen. Dagopbrengst: 19,25 kg melk. Gr. vet per dag: 717. J.A. Goed bedankt als lid wegens vertrek naar de Noordoostpolder. Inventarisatie: 72 leden, 941,65 ha weiland, 67,39 ha bouwland, 784 stuks hoornvee, 1236 melkkoeien.

1953/1954

Bij M. Nieuweboer, J.A. Rovers en Joh. Manshanden werd de melkcontrole gestaakt, deze bedrijven leverden geen volledige melklijsten op. Jaarverslag: 'Bij de eindstrijd van het vijfjarenplan om het Nederlands rundvee tbc-vrij te maken, moesten in onze vereniging zeven bedrijven - die als rood bestempeld waren - geheel of gedeeltelijk geruimd worden. Grote offers zijn gebracht, doch de omstandigheden waren gunstig en wij kunnen de overheid dankbaar zijn voor de wijze waarop in zo'n korte tijd dit is bereikt.'
Er is vlotte handel van vee in het binnenland. De eerste koe van de vereniging die het predikaat van preferente stammoeder krijgt is Meintje 11, geboren op 18 maart 1938 bij Jac Clay. Vader is Constantijn Frans, opgenomen in het stamboek op 21 september 1944 met bc+75,4. Voorjaar 1946 verkocht aan K. Govers (Westerstraat 91). Meintje heeft in 1953 voor de dertiende maal gekalfd en is weer drachtig. Er zijn acht dochters van haar geregistreerd met een gemiddelde dagopbrengst van 13,80 kg melk met 4,14 % vet.
C. Wijdenes is verhuisd naar Aartswoud. Hij heeft veel voor de vereniging gedaan.
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: Joh. Vlaar Gz.
Aantal melklijsten: 17. Kg melk: 5927.
Vet: 4,08 %. Melkdagen: 314.
Inventarisatie: 71 leden, 982,75 ha grasland, 56 ha bouwland en 1167 melkkoeien.

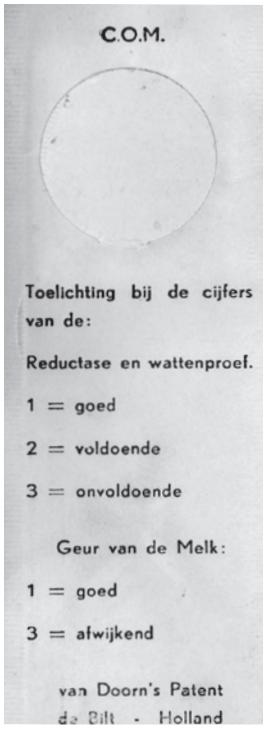

1954/1955

Op vrijdag 27 augustus werd een jongveekeuring gehouden op het land van K. Helder (waar nu dorpshuis De Vang is). Opgegeven: 14 stierkalveren, 86 kuikalveren en 78 pinken.

Het betrof hoofdzakelijk nakomelingen van nog dekkende stieren:

Jongere stiertjes	No.1 Adjudant	eigenaar J. Visser
Oudere stiertjes	No.1 Pietjes Diamant	eigenaar Fa Posch
Pinken	1A Neeltje 48	eigenaar Fa Posch
Pinken	1A Marijtje 53	eigenaar J. Houter
Pinken	1A Sjoukje 8	eigenaar Fa Posch
Kuikalveren	1A Aafje 20	eigenaar J. Stapel Sz.
Kuikalveren	1A Anna 25	eigenaar J. Visser
Kuikalveren	1A Neeltje 56	eigenaar Fa Posch
Kuikalveren	1A Sietses 2	eigenaar J. Stapel Sz.

In de jaarvergadering in februari 1955 hield ir. Eikeleboom een nabeschouwing van deze jongveekeuring. Het is belangrijk groepen afstammelingen van bepaalde stieren bij elkaar te brengen. Dat kweekt belangstelling en liefhebberij voor de fokkerij. Van de stier Daan zijn dit jaar de meeste kalveren geschetst.
Sinds de oprichting van de KI Sijbekarspel is er elk jaar een voorjaarsstierenkeuring. Deze keer op 23 maart 1955. Getoond werden onder andere oudere stieren. De dertienjarige stier Etjes Constantijn maakt een solide indruk. Dat kon helaas niet gezegd worden van de negenjarige Adema 21 van de Woudhoeve.
De tbc-strijd is gestreden, inenting tegen MKZ is verplicht. De aandacht richt zich nu op andere ziektes als abortusbang, kopziekte en melkziekte.
De vraag naar gebruiksvee is hoog. Er is een vlotte handel naar Luxemburg en Italië. Voor Colombia zijn de eisen zeer streng. Wie het voorrecht heeft een beest te leveren, krijgt een goede prijs, maar kan er van verzekerd zijn een heel goed fokdier kwijt te zijn.
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: Nic Vriend (Stationsbuurt 4). Aantal melklijsten: 2.
Kg melk: 8818. Vet: 4 %. Melkdagen: 399.
Inventarisatie: 72 leden en 1224 melkkoeien.

1955/1956

Het bestuur besluit het tekort van *ƒ* 600,- over 1955 én de aanstaande loonsverhoging op te vangen met verhoging van de omslag: van *ƒ* 8,50 naar *ƒ* 10,- voor vierweekse controle (vijftig bedrijven). Van *ƒ* 10,- naar *ƒ* 13,00 voor tweeweekse controle (25 bedrijven).
Centrale stierenkeuring Alkmaar was een succes voor Sijbekarspel. Kampioen: Adema 125 van de Woudhoeve. Eerste in klasse 2: Uranus. Tweede in die klasse: Sneeker Diamant.
Sommige leden hebben als proef hooi machinaal laten balen. Het resultaat was meestal niet bevredigend. In veel gevallen omdat de voorbehandeling niet goed was.
Twee koeien krijgen het predikaat preferente stammoeder: Cornelia 3 (geboren op 26 januari 1942, vader: Victorszoon) en Cornelia 6 (geboren op 20 december 1944, vader: Prins Constantijn). Allebei van de familie Roskam.
Bij de erelijsten valt Zwartje 13 op, bijna acht jaar oud, 9133 kg melk, vet 4,06%, 338 melkdagen, eigenaar Nic. Vriend. Vriend heeft een klein bedrijf, maar zijn koeien tellen voor twee!
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: Nic. Vriend (Stationsbuurt 4). Aantal melklijsten: 2. Kg melk: 6805. Vet: 4 %. Melkdagen: 341.
C. P. Stins bedankt wegens bedrijfsinkrimping.
Aantal leden: 74 en1220 melkkoeien.

1956/1957

Op de provinciale fokveedag in Hoorn behaalde Joh. Sneek met Nellie 6 de tweede prijs, Sjoukje 8 van Fa Posch eerste C en Agnes 26 van J. Stapel Sz. derde prijs.
Handel van fokvee is goed. Voor export wordt een abortusvrij-verklaring geëist. De hooimaand juli met zeer weinig zonuren, zodat de hooioogst een ware martelpartij werd. Het hooi ruiteren brengt vele voordelen mee maar al het leed is niet te keren; na een storm op 29 juli keek de ene kale ruiter de andere aan!
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: P. Koning (Stationsbuurt 2). Aantal melklijsten: 5. Kg melk: 5615. Vet: 4,15 %. Melkdagen: 306.
Aantal leden 74 en 1220 melkkoeien.

1957/1958

Door het bedanken van R. Klaver als voorzitter komt er een grote verandering in het bestuur. Jac. Houter wordt voorzitter, C. Stapel Gz. secretaris en Joh. Vlaar Gz. penningmeester. Gekozen als nieuw bestuurslid: C. Klaver Cz.
Voor de eerste keer is op de landbouwtentoonstelling in Opmeer (5 augustus 1957) een show gehouden van melkkoeien van de fokverenigingen Aartswoud, Opmeer en Sijbekarspel. Van de honderd koeien kwamen er 29 uit onze vereniging. Tijdens het defilé op het grote tentoonstellingsterrein, sprak de voorzitter van het tentoonstellingscomité

V.l.n.r. Jan Dik, Hans Slikker, Jaap Swier en jonge Jan Dik

Plaatsing van onze koeien:

Twenters	1A	Betje 28	Wed. J. Koning
Twenters	1e prijs	Nellie 6	Joh. Sneek
Twenters	1e prijs	Nes 14	R. Vlaar
Koeien	1e prijs	Sjoukje 8	Fa. Posch
Koeien	1e prijs	Annie 7	G. Laan
Oudere koeien	1e prijs	Geertje 20	J. Visser
Oudere koeien	1e prijs	Vera 3	Wed. P.J. Roskam

(Klaas Braak) een woord van dank aan de medewerkers en eigenaren van dieren: "Het is voor de eerste keer dat we naast het paard de koe demonstreren en we hopen dat het niet de laatste keer zal zijn."
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: weduwe B. Visser. Aantal melklijsten: 10. Kg melk: 5221. Vet: 4,33 %. Melkdagen: 297.
K. Govers vertrekt naar de Schermer. J. Rooker en R. Klaver bedanken wegens opheffing van het bedrijf. Aantal leden: 73 en1178 melkkoeien.

1958/1959

Op 16 februari 1959 was de jaarvergadering in café Ruig, Het Wapen van Sijbekarspel.
Op 1 maart 1958 was het begin van de eiwitcontrole. Hiervoor gaven zich 26 leden op met 500 koeien. Het is een verbintenis voor vijf jaar.
Op 5 maart 1959 ging de jaarlijkse excursie naar Bonda in Wassenaar: 'Uitleg wordt daar gegeven over de speciale voedermethode op dit bedrijf, onder andere met inkuilende bloembollen, bierbostel en kuilgras, geen hooi! Dit verdient onze volle aandacht en biedt misschien nieuwe mogelijkheden voor de toekomst. Daarna naar het NRS-gebouw in Den Haag, een machtig hoog verheven bouwwerk. Er is een prachtige ingang, dan een grote zaal voor de "zwarte bonte" en een bovenzaal voor de "roodbonte en zwartblaar". Enorme kaartenkasten zijn opgesteld. Ieder NRS-lid heeft een map met daarin de op zijn bedrijf aanwezige dieren. Wij als leken keken ons de ogen uit en genoten van zo'n moderne inrichting. We voelen ons gelukkig daar lid van te mogen zijn. Bij een kopje thee was er tot besluit een gezellige discussie met ir. Stapel, ir. Alderwegen en hoofd administrator Dekker.'
De vereniging krijgt een vierde preferente stammoeder: Jantje 50, geboren op 14 mei 1945. Eigenaar J. Wit.
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: Joh. Vlaar. Aantal melklijsten: 18. Kg melk: 5578. Vet: 4,14 %. Melkdagen: 302.
Wegens opheffing van hun bedrijf bedanken S. Karsten en P. Bontekoning Cz. Deze laatste vertrekt naar de Noordoostpolder en wordt daar tuinbouwer. S. Ruiter vertrekt naar de Schermer.
Aantal leden: 72 en 1167 melkkoeien.

1959/1960

De jaarvergadering is bij H.van Well in café De Roode Leeuw. De belangstelling is gering. 'Uw aanwezigheid is uw eigen belang en dat van de vereniging', aldus Zeilemaker. De excursie ging naar de NRS-tentoonstelling in Den Bosch. Stond in een vorig verslag niets over Opmeer, nu had de vereniging succes met de kampioen Cornelia 60 van weduwe P.J. Roskam.
De zomer was droog, het land zag rood van de roest, zieke koeien was het gevolg. Half oktober kwam er regen. Er is een vergelijking met 1947.

C. Timmerman

Het was een mooie zomer voor de vakantieganger, maar niet voor de boer!
De melkfabrieken betalen nu op vet- en eiwitgehalte. Meer leden laten nu naast vet- ook eiwitcontrole doen om inzicht te krijgen in de erfelijke eigenschappen van fokdieren.
Er is een vijfde preferente stammoeder: Nes 9 van R. Vlaar. Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: weduwe P.J. Roskam. Aantal melklijsten: 24. Kg melk: 6197. Vet: 3,96 %. Eiwit: 3,26 %. Melkdagen: 311.
Aantal leden: 74 en 1193 melkkoeien.

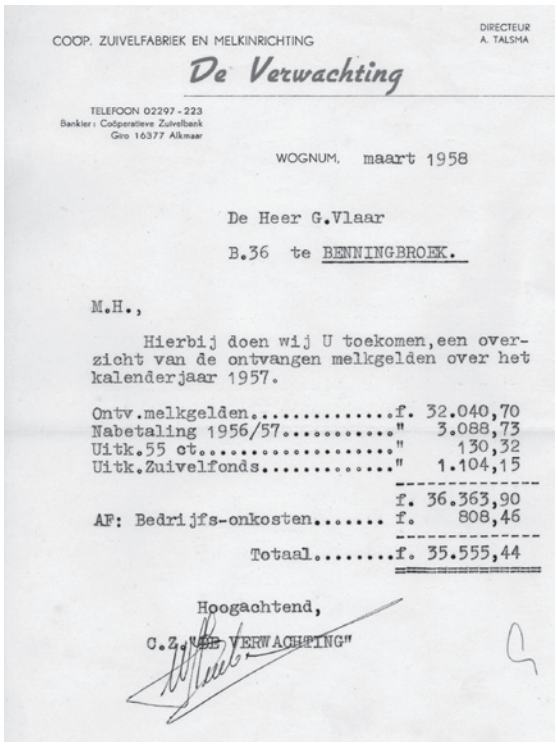

COOP. ZUIVELFABRIEK EN MELKINRICHTING
DIRECTEUR A. TALSMA

De Verwachting

TELEFOON 02297 - 223
Bankier: Coöperatieve Zuivelbank Giro 16377 Alkmaar

WOGNUM, maart 1958

De Heer G.Vlaar
B.36 te BENNINGBROEK.

M.H.,

Hierbij doen wij U toekomen, een overzicht van de ontvangen melkgelden over het kalenderjaar 1957.

Ontv.melkgelden.....	f.	32.040,70
Nabetaling 1956/57.....	"	3.088,73
Uitk.55 ct.....	"	130,32
Uitk.Zuivelfonds.....	"	1.104,15
	f.	36.363,90
AF: Bedrijfs-onkosten.....	f.	808,46
Totaal.....	f.	35.555,44

Hoogachtend,
C.Z. "DE VERWACHTING"

Melkafrekening van fam. G. Vlaar

1960/1961

Jaarvergadering op 15 februari 1961 in café E. Oudt, Het Wapen van Sijbekarspel. Opkomst is goed. Na 12,5 jaar wordt afscheid genomen van G. Bijpost. 'Wij wensen hem alle goeds in zijn nieuwe, totaal andere werkkring. W. Kistemaker neemt met de volledige werkweek als tweede controleur stamboekhouder zijn werk over.'
Alle bedrijven krijgen drieweekse controle, omdat de NRS de melklijsten van de vierweekse controle niet meer erkent.
Op de voorjaars stierenkeuring komen steeds meer stieren. Dit jaar vijftig stuks: twaalf van drie jaar en ouder, acht van twee jaar, dertig van één jaar.
Dit jaar in Opmeer geen individueel succes. Bij de verenigingsgroep haalde Sijbekarspel de vierde plaats. Op de provinciale fokveedag in Hoorn ook geen eerste prijzen.
'Het weer is goed, 15 april worden de eerste koeien buiten gemonsterd. Volop hooi geoogst van goede kwaliteit. Hooiventilatoren bewezen goede diensten. Hier openen zich nieuwe perspectieven voor de boer, daar kwaliteit van de oogst, het risico en arbeidsbesparing nauwkeurig bekeken dienen te worden.'
Nu de productie wordt berekend op grammen vet en eiwit, is Cornelia 56 van de familie Roskam de nummer één van de vereniging, met gemiddeld 1952 gram vet en eiwit per dag.
De melkprijs was *ƒ* 0,32 per kg melk (Aurora).
Er komen twee preferente stammoeders bij de vereniging, nummer zes en zeven:
Molenaar 23 en Molenaar 33, beide van de familie Wagemaker die op dat ogenblik twintig koeien op het bedrijf telt met de naam Molenaar.
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: op 1: weduwe P.J. Roskam (voor de tweede keer achtereen). Aantal melklijsten: 23. Kg melk: 6581. Vet: 3,85 %. Eiwit: 3,24 %. Melkdagen: 321. Aantal leden: 73. en 1300 melkkoeien.
De vereniging bestaat twintig jaar. Zeilemaker schrijft daarover: 'Dit jubileum is ongemerkt voorbij gegaan. De vergadering vond het houden van een fokveedag niet nodig, hoewel het alweer tien jaar geleden is dat zo'n dag gehouden is. Toch is twintig jaar belangrijk genoeg om er even bij stil te staan. De oorlogsjaren gingen gepaard met zorgen en tegenslagen. In 1947 was er abnormale droogte, daarna is het steeds crescendo gegaan. In 1945/1946 waren de koeien moeilijk drachtig te krijgen, wat mede de oorzaak is dat de KI-vereniging werd opgericht. Aan de gezondheidstoestand van het vee is veel verbeterd. Het ledenaantal is in twintig jaar van 34 naar 73 gegroeid. Het aantal melkkoeien van 610 stuks naar 1300 stuks. Wanneer we terugkijken, kunnen we met genoegen vaststellen dat er een enorme vooruitgang is bereikt.' Aldus A. Zeilemaker, controleur stamboekhouder.
De volgende twintig jaar worden in de volgende Kroniek beschreven.

Annie Vlaar-Oudeman

Spinrag in Benningbroek

Ik zat in de kerk
die van Benningbroek
nei 'n glimpie van God
was ik deer op zoek….

ik zocht in de woorde die domenei sprak
ik tuurde omhoog nei 't blauwwitte dak
ik las de gebôde die honge an de muur
ik luisterde goed tot an 't end van 't uur
toen keek 'k nei de rame weer 't zontje op skeen
ik zag 'r de bome deer statig deurheen
en los in de ruimte deer zweefde een rag
zo iel en zo fointjes dat je 't amperan zag
en altemet skeen 'r een straal heêl percies
op 't dansende dreidje, eerst merkte ik 't genies,
die spinrag die kreeg toen een zulveren gloed,
werd 'n skitt'rend juweêltje, een hemelse groet.

Ik was 'r op zoek
nei een glimpie van God
en toen ik niet zocht
toen vond ik 't op slot…

© Ina Broekhuizen-Slot

Reglement voor de stierdrijver

In het notulenboek van de vergaderingen van de Raad der Gemeente Sijbekarspel, lopende van 18 december 1823 tot 4 november 1847, komt op 28 maart 1828 een 'Reglement voor de stierdrijver' voor. In die tijd bestonden er namelijk in West-Friesland tal van stierenverenigingen, in de volksmond 'bullestieken' genoemd. Een bullestiek was een wijk van veehouders die samen één of meer stieren exploiteerden, omdat een eigen stier erop nahouden voor veel boeren te duur was. Bovendien gaf dat kans op inteelt. Daarom had bijna ieder dorp wel een of meer boeren die zich hadden gespecialiseerd in de 'bulloperij'. Van 14 mei tot 10 augustus (het weide- en dekseizoen) liep de 'bulloper' of 'stierdrijver' twee keer per dag met de stier door de wijk om op de boerderijen koeien op natuurlijke wijze te laten dekken.

Om een en ander in goede en veilige banen te leiden, had de gemeente daar dus een reglement voor gemaakt met de volgende artikelen en bepalingen:

Het K.I. gebouw aan de Westerstraat

Artikel 1
De Stier-leijder is gehouden met den stier langs 't dorp te lopen van den 14 Meij tot 10 Augustus 's morgens 4 ure van de hofsteed der bullen Zuid op tot de brug bij het gemeentehuis en vandaar voor 5 ure niet te gaan tot de Noorderbrug Sijbekarspel, op dien brug driemaal op de hoorn te plaatsen (bedoeld zal zijn: blazen) met ene klijne tijd van tussenposing iedere keer; en vandaar niet terug voor 6 ure tot des buls standplaats.

Artikel 2
De Stierhouder is niet verpligt in de looptijd de koe te vervolgen in 't land, wanneer de koehouder deze koe na melktijd heeft laten lopen; behoudens de hokkeling of schotters, welke nog niet hebben gekalfd.

Artikel 3
Hetzelve koebeest, welke 2 looptijd agtereenvolgend gereden word, is 10 cent voor den Stierdrijver. (In hedendaags Nederlands: als een koe twee keer gedekt moet worden kost het de boer de tweede keer tien cent extra voor de bulloper.)

Artikel 4
Te letten, zoo veel mogelijk, hoeveel koebeesten door ieder koehouders zijn laten gedekt; en de Stier Meesters daarvan kennis te geven, na 't eindigen der looptijd, onverwijld, die verpligt zijn hetzelve aan te teekenen. En in de maand December bij de koehouders algemeen op te nemen, hoeveel koebeesten door ieder zijn laten gedekt. Deze opneming is ook voor rekening der Stierdrijver.

Artikel 5
Nauwkeurig acht te geven, dat den Springstier geen beest zal doen dekken, hetwelk eenig overerfelijk gebrek heeft, of binnen de zes weken, nadat hetzelve heeft gekalft; zoo onverhoopt dit mogt komen te gebeuren, alsdan dadelijk ter kennisse te brengen aan Heeren Stier Meesters.

Artikel 6
De Stier zagt te lijden langs dorp en niet aan de wal of berm schade toe te brengen; bij 't ontmoeten van rijtuig, kinderen, of dierlijke, altoos zeer omzigtig te zijn.

Adema 21 van de Woudhoeve. Het beeld dat destijds voor het K.I. gebouw stond, staat nu voor het Westfries Museum

Artikel 7
't Land der Stier buiten keur en schouw te houden, en de kroos, mol, mest, unjer of dergelijke en de daarop komende schotwal te slegten, alsmede te grippelen en op zijn tijd het hooij in te zamelen.

Artikel 8
De bul of Stier te verzetten op zijn tijd. Met een woort alles op nauwkeurig toeverzigt en te hunnen genoegen overeenkomstig gemelde artikelen op verbeurt van het ampt der Stierleijder.

Artikel 9
De Stierleijder is ook verpligt, des benodigd met een Stier na de beemster en terug te gaan of elders voor twee gulden zonder meer, op kosten der Stier Meesters, en bij 't verzamelen van hooij of uitreijen der mis, een paard, wagen en man; en het weijden mede op derzelve kosten.

Hiervoor zal den Stierleijder genieten per 3 maanden vijf en twintig gulden, alsmede een schaap op de stierweijd en voor 't hooij van het veld is, te zeelen, ingaand 1 meij 1828.
En bij algemeen stemmen tot Stierdrijver benoemt Klaas Scolten.
Gedaan op dato hier voorin gemeld.

w.g. K. Winkel, Burgemeester
J. Hoogland
A. Stapel
S. Vlaar

S. Haakma de bulloper met Coba's Adema voor de bulleboet van de oude 'bullestiek' Sijbekarspel

De herberg op de hoek

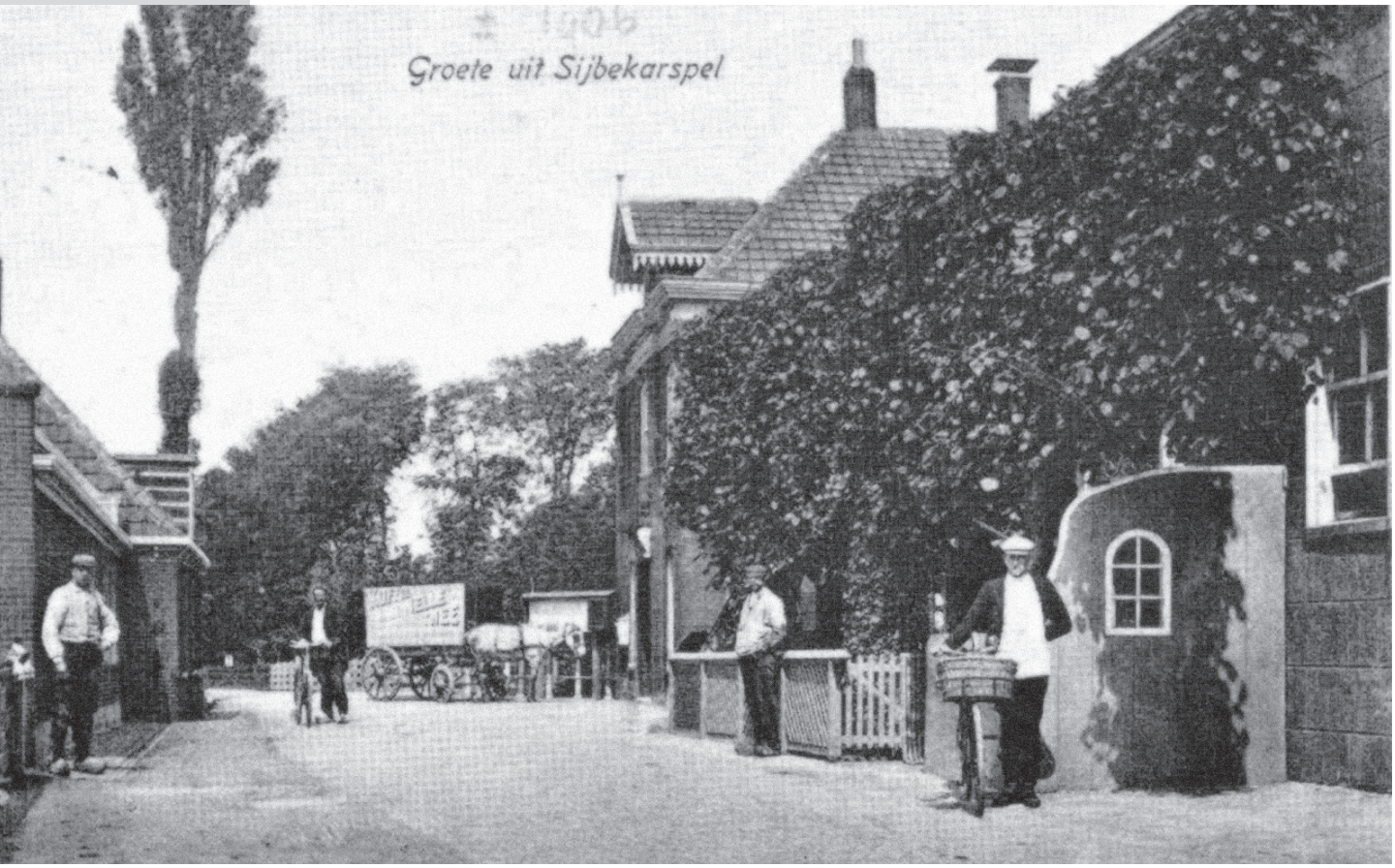

De Vergulde Vos
rond 1906

Herberg De Vos, later De Vergulde Vos, wordt benoemd als een huis met logeerkamertjes, open kolfbaan, doorrijstal met erf en grond te Benningbroek, gelegen aan de dorpsweg op de hoek met de Abbekerkerweg (nu de Tuinstraat) tegenover het raadhuis en de molen ten noorden, groot circa 5 aren. Het was een herberg met een lange staat van dienst.

Op de doorrijstal was een kolfbaan gelegen om te kolven en in het café waren biljarts voor de societeit. Tevens was er een ronde tafel met stoelen, de 'kletstafel' genoemd. Hier werden de nieuwtjes en roddels verteld naarmate de drank in de man kwam.

Aan de wanden waren vaak reclameplaten en een vaandel of prijzenkast van een vereniging.

Vele vergaderingen en openbare verkopingen vonden er plaats. De notaris hield gewoon zitting in de herberg. 'Boelissen' van boeren en huishoudelijke spullen werden bij op- en afslag in een café gedaan; evenzo de verkoop van huizen, boerderijen en land.

Sociale functie

In de kolfbaan op de zolder werden jarenlang de uitvoeringen van diverse verenigingen gehouden. Er werden ook balavonden en kermissen gehouden. De kermissen waren zeer belangrijk voor een herbergier, want 'een goede kermis, een goed jaar'. De kermissen waren op de laatste zondag van juli en de najaarskermis - ook wel 'Kattekermis' genoemd - was op de laatste zondag van september.

Veelal was het café de plek waar menig zilveren of gouden bruiloft werd gevierd.

Het café vervulde een belangrijke sociale functie. Toch is het bekend dat een herbergier vrijwel nooit van zijn beroep alleen kon leven. Velen hadden daarom een nevenberoep zoals: timmerman, kapper of men had wat vee of tuinderij.

In dit geval was het molenaar. Menig jaar had de herbergier ook 'meelmolenaar' als beroep. Dat kwam door de molen die aan de overkant stond.

De herbergiers

Wie waren er zoal herbergier in De Vergulde Vos? De eerste keer dat er iets gevonden is over herberg De Vos is juli 1686[1]. Er wordt dan iemand gesommeerd om 'kusting' (hypotheek) te komen betalen over twee stukken grasland. Op 19 juli 1718[2] werd er een akte gepasseerd ten huize van Anthony Jacobs Vos in herberg De Vos. Dertien jaar later, op 27 april 1731[3], is er in een akte sprake van 'een huys en erve zijnde een herberg staande tot Benningbroek over de korenmolen, belent weduwe Trijn Cornelis ten Oosten en 't Raadhuys ten Westen'.

Claas Jansz Bent wordt op 24 februari 1749[4] eigenaar van de herberg. Als Claas Bent op 22 juli 1756 komt te overlijden, wordt op 14 november[5] door verkoop Cornelis Laan de eigenaar van De Vergulde Vos, zoals de herberg dan wordt genoemd. De weduwe van Laan, te weten Jantje Pieters, verkoopt de herberg en op 3 mei 1759[6] wordt Jacob Pietersz Koster eigenaar voor 415 gulden. Er zal niet anders bij het huis geleverd[7] worden 'dan de tafel en de leeren stoelen staande op de bovenverdieping'. Tevens moet Koster nog een daalder betalen[8] voor een paar fluwelen muilen voor de hospita Jantje Pieters.

Tapvergunning

Jacob Koster krijgt een tapvergunning als herbergier om te tappen: wijn, brandewijn en andere gedistilleerde wateren. Op 17 september 1760[9] verzoekt Jantje Pieters aan de schepenen 'omme coffy en thee te mogen verkopen'.

Jacob Koster verkoopt op 25 april 1765[10] in publieke veiling de herberg aan Niesje Pieters, huisvrouw van Jan Visser in Wognum wonende, voor 500 en 10 carl[10a] gulden.

Niesje krijgt in mei 1765[11] een tapvergunning. Tevens wordt haar verzoek ingewilligd 'om als kleine kramer te verkopen zeep, meel, koffie, thee en dergelijke waren bij de kleine maat'. Haar man Jan Visser krijgt van de schepenen het fiat om vracht te varen van hier naar Medemblik en Hoorn. Jan overlijdt in 1777 op 47-jarige leeftijd. Niesje voedt de kinderen op en houdt haar herberg draaiende. Als ze overlijdt op 30 mei 1796 heeft ze zo'n dertig jaar de herberg gerund. Jongste zoon Gerrit Visser zet de zaak voort, maar overlijdt in 1802, 33 jaar oud. Zijn weduwe Ariaantje Moeyes verkoopt op 12 januari 1803[12] in publieke veiling De Vergulde Vos aan Jan Stap te Hauwert voor 1280 gulden.

Meelmolenaar

Jan Stap krijgt zijn tapvergunning in 1803[13]. De zaken gaan zó goed dat hij in 1818 onderhands ook wind- en korenmolen De Haan van Jacob van der Wolf koopt. Jan Stap wordt naast herbergier ook meelmolenaar. Als Jan Stap in 1826 komt te overlijden, is zijn tweede vrouw Hendrica van der Heyden ook al overleden. Er vindt dan een boedelbeschrijving plaats voor hun vier minderjarige kinderen Jacob, Arie, Klaas en Trijntje Stap. Dat gebeurt door notaris P.R. Levert uit Hoogwoud op 2 en 6 maart 1826[14] en neemt twee hele dagen in beslag. Er was voor de boedel nog te vorderen voor totaal 322 gulden en 45 cent aan maalloon en geleverde drank van de volgende middenstanders: de broodbakkers Van Riel en Nan Silver te Benningbroek en Pieter Blokdijk te Sijbekarspel; Simon Met (timmerman), Pieter de Wit (metselaar), Klaas Boots (winkelier), Klaas Gieling (slachter), allen te Sijbekarspel. Verder: Dirk Schenk (onderwijzer), Paulus Otter (schipper), Frans Bonekamp (schoenmaker) en Cornelis Speets (verver), allen te Benningbroek. Dan nog de heelmeester Adriaan Huygens te Sijbekarspel en verder ook velen met naam genoemd en met als beroep landman of anderszins.

De boedel is nog verschuldigd aan Klaas Winkel (landman) te Sijbekarspel wegens geleende gelden 1608 gulden en 35 cent en aan Dirk van der Heyde te Zwaag nog 135 gulden. De heer Allard Merens (bierbrouwer) te Hoorn voor geleverd bier 23 gulden en 90 cent en A. Langereis te Medemblik wegens geleverd glaswerk 3 gulden en 90 cent.

Publieke verkoop

Daarna vindt op 11 april 1826[15] de publieke verkoop plaats in De Vergulde Vos, door notaris P.R. Levert te Hoogwoud, van de herberg en de wind- en korenmolen. De koper van de herberg zal voor 25 gulden moeten overnemen: vier kolfstukken, zeven kolven, een kolfbaanrol en dito stoof, een schuiftafel met zijn stukken, een grote tafel en bank, een bierstelling en spoelvat, vier tinnen drankmaten en dito trechter benevens een ijzeren Draay-Treeft.

Eigenaar wordt Klaas Machtel, arbeider te Benningbroek, voor 4250 gulden van herberg en molen. Klaas Machtel verkoopt de herberg op 28 december 1839[16] aan de landman Jan Koenis alhier, voor 1575 gulden. Hij blijft nog wel meelmolenaar.

Cornelis Koenis huwt in 1856 en wordt hier herbergier, maar overlijdt al op 18 november 1862. Hij kwam van Schagen en was geen directe familie van Jan Koenis.

Jan Kars Koning wordt op 29 april 1869 de kastelein in de Molenbuurt B5. Hij kwam van Limmen en wordt een jaar later logementhouder in Castricum.

Als Jasper Boon gaat trouwen in 1871, wordt hij kastelein te Benningbroek. Tevens verzorgt hij een diligencedienst van Benningbroek naar Alkmaar. Met als koetsier Klaas Godfriedt de barbier. Prettig was het vervoer per diligence niet, want de wagens hadden vaak nog geen vering.

Hoosbui

Op zaterdagmorgen 16 januari1909 woedde er in de Molenbuurt een geweldige hoosbui. Vanaf het raadhuis vlogen de dakpannen door het luchtruim en enkele kwamen terecht in het café van Jasper Boon.
Deze dagen vond er ook weer eens een ongeluk plaats op de hoek Benningbroek-Abbekerkerweg. Twee rijtuigen reden tegen elkaar. Gelukkig alleen met materiële schade.
Na het overlijden van J. Boon op 24 december 1912 wordt de zaak nog even voortgezet door zijn weduwe Maartje Stam en haar halfzuster Dieuwertje Stam. De najaarskermis op 28 september 1935 wordt gehouden bij C. Bouman (in opdracht van de weduwe Boon) met harddraverij van paarden uitsluitend uit de gemeente Benningbroek en Sijbekarspel.

Bouman overlijdt op 9 mei 1920. Zijn vrouw Trijntje Schuitemaker vertrekt naar Hoorn en de herberg wordt uit de hand te koop aangeboden. Cornelis de Groot komt in 1921 van Zaandam. Hij vertrekt binnen het jaar alweer terug naar Zaandam.
De volgende hospes wordt Simon Oudt. Er volgt een oud volksgebruik met een 'bestvat' op 23 mei 1923. Het feest duurde van 's avonds acht tot 's morgens negen uur, men betaalde vervolgens een daalder bij en het feest ging door tot twaalf uur. Met een advertentie in de krant bedankten de 'bestvatters' van Benningbroek en Sijbekarspel voor het gulle onthaal en het gezellige feest.
Na Simon Oudt wordt Jan Eilander kastelein. Hij komt mei 1929 van Wijdenes.
In november 1937 vindt er in café Eilander een publieke verkoop plaats van het 'herenhuis' van notaris J.W.H. Rees.

Overname en opening van De Vergulde Vos in 1923 door Simon Oudt

Op zondag 27 juni 1943 is de openingsavond in café De Vergulde Vos door Joh. Manshanden met het optreden van de Lachsprinters en een kinderfeest met een vervolg op de film van Bulletje en Boonestaak. De kermis in juli 1946 wordt gevierd met het in die tijd bekende dansorkest De Favorieten. De *Vrije Hoornse Courant* van 9 december dat jaar vermeldt: "Een nieuwe kastelein in de Molenbuurt." Joh. Manshanden heeft onderhands het café verkocht aan E. Jongsma te Wormerveer. Zelf kocht hij het veeteelt- en kippenbedrijf van Jb. Tensen (stationsbuurt). Lang blijft Jongsma niet, want dezelfde krant vermeldt op 4 augustus 1947 dat Joh. Manshanden alsnog het café door onderhandse verkoop heeft overgedaan aan C.L. Pels te Rotterdam. Joh. Manshanden emigreert met zijn gezin eind 1958 naar Tasmanië (Australië).

Teruglopende nering

In de tijd van Pels loopt de nering steeds meer terug. Het sterk verminderde cafébezoek en het slechter bezoeken van de vergaderingen waren daar mede de oorzaak van. Gebrek aan opvolging, oplopende kosten en te grote investeringen in het bestaande bedrijf en ook de strenger wordende voorschriften in verband met brandverzekering, veiligheid enzovoort, hebben aan het verdwijnen van vele zaken bijgedragen. Zo ook De Vergulde Vos in 1954. In juli en september worden de kermissen nog gehouden met muziek van The Melodians. Maar uit de krant van 23 oktober1954 vernemen we dat C.L. Pels heeft besloten zijn zaak met ingang van maandag 25 oktober 1954 te sluiten. Zo zullen verschillende verenigingen, waaronder het centraal genootschap, de fokvereniging, het Witte Kruis, de plattelandsvrouwen en de brandweer, een ander onderkomen moeten zoeken.

Het pand kwam in handen van de NV Bouw- en Exploitatie Maatschappij Lijn 36 te Amsterdam. Hierna is het nog in eigendom geweest van Cees Conijn, die het gebruikte als pakhuis en voor opslag van zijn oud ijzer- en materialenhandel.

Tegeltjes als herinnering

Het café, dat voor beide dorpen centraal was gelegen en oorspronkelijk als rooms-katholiek café bekend stond, werd gesloopt. Waarschijnlijk na 1960. Wat rest zijn enkele tegeltjes als herinnering. Deze

kregen een plaatsje in het tegenover het café staande gemeentehuis. Zo is de hoek Dorpsstraat-Abbekerkerweg wat overzichtelijker geworden. Waar eens een herberg (café) stond is nu een parkeerplaatsje. In 1970 kwam er een nieuw dorpshuis, De Vang, aan de overkant.

Van de vier cafés die er lange tijd waren in de gemeente - te weten De Vergulde Vos, De drie Weeren, Het Wapen van Sijbekarspel en De Roode Leeuw - is alleen de laatste nog open anno 2009.

Gré Mantel-Visser

Noten: *

1 O.N.A. 4772 Sijbekarspel, notaris J. Cos (juli 1686).
2 O.N.A. 4775 Benningbroek, notaris Pieter van der Beets (19-7-1718).
3 O.R.A. 5465 Sijbekarspel, veilboek (27-4-1731).
4 O.R.A. 5465 Sijbekarspel, veilboek (24-2-1749).
5 O.N.A. 4774 Sijbekarspel, notairs P.Lap (14-11-1756).
6 O.R.A. 5461 Sijbekarspel, Transp. en Hyp. (3-5-1759).
7 O.R.A. 5465 Sijbekarspel, veilboek (8-1-1759).
8 O.R.A. 5454 Sijbekarspel, schepenrol (17-9-1760).
9 O.R.A 5453 Sijbekarspel, schepenrol (17-9-1760).
10 O.R.A. 5461 Sijbekarspel, Transp.en Hyp. (25-4-1765).
10a In 1521 begint Carel V met het uitgeven van de Carolus-gulden, die hij de waarde van twintig stuivers toekent. De aanduiding Carolus komt al gauw te vervallen, maar de naam gulden blijft.
11 O.R.A. 5452 Sijbekarspel, schepenrol (8-5-1765).
12 O.R.A. 5462 Sijbekarspel, Transp.en Hyp. (12-1-1803).
13 O.R.A. 5453 Sijbekarspel, schepenrol (23-2-1803).
14 Hoogwoud, notaris P.R. Levert (2 en 6 maart 1826).
15 Hoogwoud, notaris P.R. Levert (11-4-1826).
16 Hoorn, notaris W. Tasman (28-12-1839).

Boer in Benningbroek tijdens de Tweede Wereldoorlog

Even voorstellen: Arie Brak, geboren op 30 januari 1918 in 't Rijpje, gemeente Sint Maarten. Verloofd met Im Bakker, geboren op 27 januari 1918 te Nieuwe Niedorp, opgegroeid vanaf 1 mei 1918 in Aartswoud. Vanaf die verlovingstijd vertelt Arie Brak zijn verhaal.

Wij hadden trouwplannen en in 1939 hebben wij ons ingeschreven op twee te huur staande boerderijen waar we echter niet werden aangenomen. In 1940 wilden we toch trouwen. We gingen een huis huren in Sint Maarten en ik zou bij vader op het boerenbedrijf komen werken. De trouwdatum werd vastgesteld

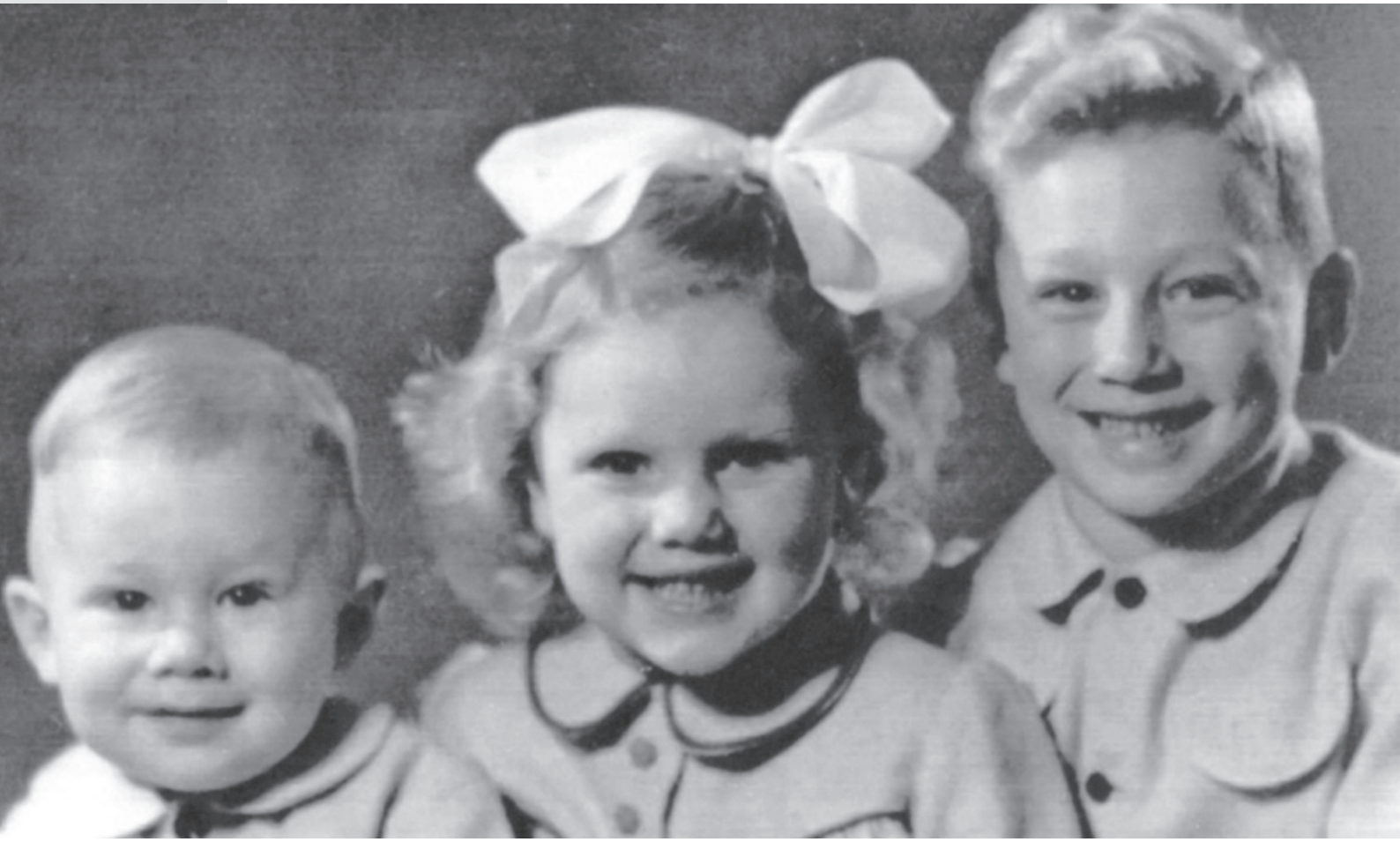

Joop, Mies en Arie Brak (voorjaar 1947)

op 25 april. Ongeveer half maart zag mijn aanstaande schoonvader een kleine advertentie in de *Hoornse Courant:* te huur boerderij met 11.69 ha land. (Toen huisnummer B62, nu Dr. de Vriesstraat 40.) Te bevragen bij J. Weeder te Benningbroek. Hij maakte contact met de heer Weeder, die op zijn beurt informeerde naar mij bij Klaas Winkel te Schagerbrug die hij van vroeger kende.

Klaas Winkel, getrouwd met Jantje Brak, was geboren op hoeve De Postgalei in Sijbekarspel in 1892 en was een zwager van mijn vader. Hij kwam bij ons op 't Rijpje en liet weten dat wij de boerderij konden huren. Vervolgens maakten wij een afspraak voor de volgende dag. Met beide vaders mee kwam de huur tot stand; te aanvaarden het land per direct en de gebouwen per 1 mei voor 1600 gulden per jaar, wat toen een hoog bedrag was. Zo kwam er voor ons in korte tijd een hele verandering tot stand.

Het begin van de oorlog

Per 1 mei 1940 kwamen we in een mooi huis, doch wel met enkele beperkingen. Zo was in het voorhuis geen waterleiding. Met slechts één kraan op de koegang hebben we het zeven jaar moeten doen.

Nadat we 1 mei gearriveerd waren met veertien koeien, een paar kalfjes, een paar pinken en een Russische ket (paard, red.), brak tien dagen later de oorlog uit. Het was een prachtige zomerochtend toen ik in alle vroegte bij de koeien kwam bij de betonnen brug tegenover de boerderij aan de Nieuweweg - ook eigendom van Weeder - waar de familie Eggeles woonde. In de verte zag ik de vliegtuigen gaan en hoorde ik de bommen ontploffen die (naar later bleek) op Den Helder en het vliegveld Bergen vielen. Het maakte een zeer grote indruk op mij.
Na ongeveer vijf dagen konden de Hollandse strijdkrachten niet langer weerstand bieden tegen de massale Duitse strijdkrachten en was Nederland bezet gebied. Al spoedig moesten we om een distributiestamkaart. Ik heb die nog van ons beiden, ze zijn afgegeven op 22 november 1940. Later is nog een tweede distributiestamkaart afgegeven zonder datum. Steeds meer artikelen kwamen op de bon. Tot zelfs in 1947, '48 en '49 waren nog veel artikelen op de bon.

Scheurplicht

Doordat tijdens de oorlog veel goederen naar Duitsland werden afgevoerd, werd de situatie voor de Nederlanders steeds nijpender. Ook veevoer en kunstmest kwam op de bon. Al in 1941 werd de scheurplicht ingevoerd. Dat hield in dat voor 1 april 1942 van het grasland twintig procent gescheurd moest zijn (voor akkerbouw, red.). Ook werd er een veeboekje ingevoerd en gold er een leveringsplicht van rundvee. In de boekhouding van mei 1941 tot 1942 kwam al voor: aangekocht een leveringsbon à 85 gulden. Zowel de scheurplicht als de veelevering was verhandelbaar.
De ramen moesten 's avonds verduisterd worden. Er mocht van buiten geen kiertje te zien zijn. Als het soms niet helemaal dicht was, kreeg je onmiddellijk een waarschuwing.
In de eerste oorlogsjaren verliep alles nog min of meer gewoon. Ik was een jonge boer en dan wil je zo modern mogelijk werken. Er werden met behulp van puntdraad kleinere percelen gemaakt voor het kunnen omweiden. Wat later kwamen de ruiters en werd het hooi hierop in het land gedroogd. In het tweede oorlogsjaar werd mijn Russische ket gevorderd. Ik heb daarna nog een oud paardje kunnen kopen van een kennis.

WAARSCHUWING

De Burgemeesters van de gemeenten Medemblik, Opperdoes, Twisk, Midwoud, Abbekerk, Sijbekarspel, Wognum, Zwaag en Hoorn maken bekend, dat in December 1941 en in Januari en Februari 1942 op het baanvak Medemblik-Hoorn kabels van de Duitsche Weermacht door tot nu toe onbekende daders zijn doorgesneden.

Wegens deze gevallen van sabotage heeft de Generalkommissar für das Sicherheitswesen als repressaillemaatregel de onmiddellijk ingaande bewaking van de bewuste kabels voor den duur van 14 dagen bevolen.

De bevolking wordt ernstig gewaarschuwd tegen het plegen van verdere sabotagehandelingen, daar bij herhaling veel strengere maatregelen te verwachten zijn

1 MAART 1942.

De Burgemeesters voornoemd,

P. C. J. PETERS, Burgemeester van Medemblik
J. PIERHAGEN, „ „ Opperdoes
A. TEER, „ „ Twisk
J. H. AVIS, „ „ Midwoud
J. ZIJP, „ „ Abbekerk
J. COMMANDEUR K.Azn. „ „ Wognum
J. TH. KUNNEN „ „

Afkondiging van de waarschuwing betreffende de sabotagehandelingen aan de spoorlijn

Op 1 maart 1942 ging een waarschuwing uit dat langs het spoortje Hoorn-Medemblik kabels van de Duitse Wehrmacht waren doorgesneden. Voor straf moest met onmiddellijke ingang bewaking worden ingesteld voor tenminste veertien dagen. Ik heb toen samen met Simon Stapel een aantal nachten twee uur lang gelopen langs de spoorlijn tussen station Benningbroek en Abbekerk. Er lag toen ruim vijftig centimeter sneeuw. Dat was geen pretje en je moest je goed aankleden. Vanuit het gemeentehuis werd dit geregeld. Een afschrift van de waarschuwing ziet u bij dit artikel afgedrukt.
Ik huurde toen met het oog op de scheurplicht een stuk van 2.50 ha van Eggeles met goedvinden van Weeder. Dat stuk lag met de ingang aan de weg naar de Wijzend en met de zijkant tegen het spoor aan. Met nog ongeveer 1.25 ha van het achterste stuk van mijn bedrijf tegen Jan Schagen aan, was aan de scheurplicht voldaan door beide bedrijven.

De buurt

Ik wil memoren dat we in de buurt bijzonder goed met elkaar overweg konden. Met Jan Schagen naast ons deed ik veel werkzaamheden samen. Tegenover ons woonde dokter De Vries en op de hoek wagenmaker Valentijn, beiden haalden dagelijks melk bij ons. Simon Stapel woonde in de boerderij schuin tegenover ons (waar tegenwoordig dokter Westerveld woont, red.). Hij bestelde altijd kaarten voor de hele buurt als er in café de Roode Leeuw iets te doen was. Timmerman Jb. Beemster (nu Dee 10, red.) repareerde later in de oorlog onze klompen met nieuwe zooltjes. In het huisje naast ons woonden de oudere buren Pauw en dan was er nog slager Rein Kooyman.

Boerderij aan de Dr. de Vriesstraat die de fam. Brak in maart 1940 huurde

Inmiddels waren we op 25 mei 1941 verblijd met een zoon, Arie, en op 11 november 1942 met een dochter, Meinsje, aangesproken met Mies.

Winterhulp

NSB-burgemeester Kunnen kwam langs met een lijst voor Winterhulp. Ik weet niet zeker of dit de juiste benaming is, in ieder geval ging het om een vereniging die zeer nauw bij zijn partij betrokken was. Ik zei hem dat ik daar niet aan mee wilde werken en stuurde hem vervolgens weg. Dat heb ik geweten. Kort daarna kreeg ik een inval met politie en controleurs. Hoewel ik een vergunning had voor het gebruiken van een karn en bijbehorende werktuigen, werd een deel van de centrifuge en wat room in beslag genomen. Bovendien kreeg ik een proces-verbaal. De rechter sprak me vrij en het onderdeel van de centrifuge kwam terug met nog enkele guldens voor de boter die in de zuivelfabriek uit de room was gekarnd. Het bleek toen ook dat de burgemeester een heel lelijke brief aan de rechter had geschreven.

Op zoek naar voedsel

Steeds meer mensen kwamen uit de stad lopende of met de fiets op antiplofbanden naar het platteland voor het kopen en/of ruilen van goederen voor eten.

Zo kwamen bij ons eens twee dames aan de deur die graag wilden overnachten. Nadat ze brood hadden gegeten en melk gedronken, konden ze achter gaan slapen in het hooi onder enkele rijdekens. Ik had de aardappelen inmiddels op de dors liggen, in een kuil op het land kon niet meer omdat ze daar werden gestolen. De volgende morgen vertrokken de dames tevreden nadat zij een zakje aardappelen hadden gekocht. Later vernamen wij van de buren dat de dames ook een zakje uit de wal langs de weg hadden opgeladen. Dokter De Vries kwam later die morgen vragen wat wij in huis hadden die nacht. Hij was om vier uur 's morgens geroepen voor een bevalling en had die dames in de kleine deur van de dors zien staan. Zij hadden de aardappels toen al in de wegkant gelegd en hadden zo twee zakjes.

Richting Hoorn waren op een morgen bij prachtig weer twee vliegtuigen tegen elkaar gebotst. Men zei dat het gebeurde tijdens tanken in de lucht. Ik kan niet bevestigen of dit juist is.
In ieder geval stortten de toestellen neer. Een deel van de bemanning kwam er levend van af door met de parachute te springen. Een bemanningslid kwam op het land van de gebroeders Broers in de Molenbuurt terecht. De ondergrondse heeft mogelijk nog geprobeerd de man weg te krijgen. Het was echter midden op de dag en helder weer en burgemeester Kunnen was zeer actief. De man is dan ook opgepakt.

Op een andere dag ging plotseling van mond op mond dat je niet naar Wognum moest gaan want daar werd alles opgepakt. Alle mensen werden daar van de weg gehaald door de Duitse weermacht en bijeengebracht op het kleine grasveldje naast café De vier Heemskinderen.

Trouwdag 25 april 1940 van Arie en Im Bakker-Brak

Je hoorde in Benningbroek dat er in Wognum werd geschoten. Een boerderij in Wognum richting Nibbixwoud ging in vlammen op, uit de brandende boerderij vluchtten onderduikers het land in. Wat - naar toen werd verteld - één iemand met de dood door beschieting moest bekopen. Ook de garage van Roemer moest het ontgelden. Of ook die is verbrand weet ik niet goed meer, ik dacht van wel. Mogelijk weet iemand anders er meer van. Het was alles zeer angstig.

Hongerwinter

De winter 1944/'45 was bijzonder streng met veel sneeuw en werd wel de Hongerwinter genoemd. Zoals ik al eerder schreef, kwamen er veel mensen uit de stad naar het platteland om te proberen wat voedsel te bemachtigen. Het werden er steeds meer en vaker met zeer krakkemikkige vervoersmiddelen. De behoefte om ergens te overnachten werd daardoor ook groter. De leegstaande boerderij van Gert Vlaar was daarvoor beschikbaar, men kon hier voor één gulden overnachten.

Op 25 februari 1945 werd onze jongste zoon Johan geboren met later Joop als roepnaam. Op 3 maart werd door een groep Landwachters onder aanvoering van een Duitse officier het kruispunt bezet. Een groep van die lui ging bij buurman dokter De Vries naar binnen en ging daar grof te keer. Zij namen de dokter gevangen net op de verjaardag van zijn vrouw. Een familielid dat net tijdens de inval op verjaarsvisite kwam, is toen door ons in huis opgevangen. Ook bij ons kwamen de Duitsers binnen, ik was op dat moment werkzaam in de koegang. Zij wilden ook het woongedeelte in, maar toen ik zei dat ik de mensen voor eerst wilde waarschuwen omdat de vrouw in het kraambed lag, zagen ze ervan af. Zij gingen wel de hele boerderij door en maakten nogal wat stennis over een aantal dozen generatorantraciet die op zolder stonden, maar de Duitse officier reageerde vervolgens op aandringen van de Landwachter alsof het hem de moeite niet waard was. De genoemde antraciet had allang ingeleverd moeten worden bij de Duitsers. Dokter de Vries kwam in de loop van april als een gebroken man weer thuis. Zieke onderduikers werden wel behandeld door dokter De Vries, dit zou de reden zijn voor zijn arrestatie.

Petroleumlampje

In de winter van 1945 hadden we geen elektriciteit meer en moesten we ons onder meer behelpen met een klein petroleumlampje in de keuken. De petroleum moest je zien te verkrijgen door te ruilen met boter, wat niet altijd lukte. In de koestal beschikten we over twee potjes met olie. Een blikje met een gaatje erin en daarin een koordje. Het blikje was bevestigd op drie kurkjes die dreven op de olie. Dit gaf een zeer flauw licht waarbij dan gewerkt moest worden. Er gebeurden meer vreemde dingen. Zo ging de Kogge, die over het beheer van de wegen ging, over tot verkoop van de bomen langs verschillende wegen omdat reeds een aantal bomen waren gestolen. Het juiste tijdstip van de distributie ervan weet ik niet meer, mogelijk voor de winter. Ook wij kochten een boom voor brandhout. Ik meen mij te herinneren dat de prijs varieerde van negen tot vijftien gulden naar gelang de boom dikker was.

Voor mijn plezier hield ik enkele grote konijnen, Vlaamse reuzen, achter de boerderij in ruime hokken. Op een ochtend trof ik de ruiven er uit en de konijnen gestolen. Hiervan heb ik vervolgens aangifte gedaan bij de politie. In de loop van diezelfde dag kwam de politieman met twee dode konijnen die gevonden waren bij iemand in De Weere.

Het waren de mijne; het derde was daar aangetroffen in de pot op het vuur. Wij hadden geen zin om van die mooie eigen konijnen te eten. Eén heb ik meegegeven met de politieman die het dier terug naar De Weere bracht. Het andere heb ik aan politie Bos uit het dorp gegeven, omdat hij had meegeholpen aan de opsporing. Dit alles geeft wel aan hoe moeilijk het was voor iedereen tijdens de laatste oorlogsperiode.

Voorjaar 1947
Drie kinderen Brak en Maarten Beemster

A.C. de Graaf

Op 17 april 1945 deed plotseling het bericht de ronde dat de Duitsers de dijk van de Wieringermeer bij de Oude Zeug zouden hebben opgeblazen, zodat de polder nu onder water liep. In de namiddag zagen wij een aantal Duitsers op de fiets langsrijden met tussen hun in een burger op de fiets. Op de kruising aan het einde van ons land werd deze burger zonder pardon van zijn fiets af doodgeschoten. Onze arbeider Masteling was daar vlakbij op het land aan het werk. Toen hij keek wat er gaande was, werden enkele schoten in zijn richting in de lucht gelost. Vervolgens is hij zo hard naar huis gerend dat hij door schrik en vermoeidheid op de koegang in elkaar zakte. De doodgeschoten burger bleek A.C. de Graaf te zijn, woonachtig in de Wieringermeer tegen de dijk ter hoogte van Lambertschaag. Hij was een belangrijke leidinggevende verzetsman. Ons burgemeestertje was weer zeer actief, hij kwam bij ons en gelastte mij om het lijk met paard en wagen op te halen. Ik kon daar niet aan voldoen, omdat mijn paard in verband met een paardenvordering nog was ondergedoken.
De arbeider van Krelis Helder kreeg vervolgens de opdracht en zo haalde hij toen het lijk op met de oude boerenwagen. Echter kort daarna zagen wij Bertus Glas, schilder en doodgraver, met de bakfiets langsgaan. Ongeveer halverwege werd het lijk overgeladen naar de bakfiets en vervolgens naar het lijkenhuisje gebracht. Blijk van zwak management. 's Avonds tijdens ons bezoek bij de familie Rooker vanwege de verjaardag van mevrouw Rooker, werd over deze gebeurtenis druk gesproken. Jan Rooker en ik kochten al enkele jaren samen stro bij A.C. de Graaf. We gingen dan ieder met eigen wagen en hielpen elkaar met laden en daarna thuis met lossen. Jan Rooker en ik waren dus zeer onder de indruk van deze moordpartij, want dat was het.

De Wieringermeer onder water

Wegens het onder water laten lopen van de Wieringermeer, kregen wij voor lange tijd de heer en mevrouw Visser als evacuees uit de polder in huis. Zij woonden in die tijd in de zogenaamde tuigenkamer. Ook dat bracht weer bijzondere gebeurtenissen met zich mee.
Deze familie was boer aan de Zeugweg en ze hadden daar een varken voor de slacht in het hok. Vóór het verlaten van hun boerderij hadden ze het varken in de schuur losgelaten en de aanwezige balen stro trapsgewijs opgestapeld in de hoop dat het varken hiervan gebruik zou maken. Het water was gestegen tot aan de dakgoot, het stro was gaan drijven en jawel: met het varken er bovenop. Een visserman was bereid het varken op te halen in ruil voor de helft van het dier. Om het varken in de boot te kunnen krijgen, moest hij het eerst in de boerderij doden. Ondertussen waren Visser en ik met twee paarden voor de veewagen via Medemblik de dijk opgegaan, enkele uren rijden van huis af. Na nog enige tijd wachten kwam de boot met de visserman aan. We tilden het varken uit de boot en verwijderden meteen de ingewanden. Dat had slager Kooijman mij aangeraden, om bederf tegen te gaan in verband met het warme weer en de lange reis. Hij had me een slagersmes meegegeven. De visserman wilde meteen zijn halve varken mee. We hebben het varken opgehangen aan de klep van de wagen en vervolgens in twee delen gesneden. Zo ging ieder met een half varken en een avontuur rijker op huis aan.

Bevrijding

Op 5 mei was de oorlog ten einde en op 7, 8 en 9 september waren er bevrijdingsfeesten in Benningbroek en Sijbekarspel. De beide dorpen waren verdeeld in buurtschappen die ieder op hun eigen manier de buurt versierden. In onze buurt was Krelis Houter de voorzitter en ik de secretaris/penningmeester. Er werd een grote optocht georganiseerd waaraan 61 wagens deelnamen. Ook wij deden hieraan mee. Wij hadden een wagen met het volgende opschrift: 'Waardeer ons werk, wij voeden u'. Op de wagen zat mijn vrouw Im met ons knechtje Pietje Mettes van de Wijzend.

Vertrek

In 1946 werd ons de huur opgezegd omdat de dochter van Weeder, Geer, getrouwd met Gert Hartog, op de boerderij zou komen. Oom Klaas Winkel en tante Jantje Brak besloten met het boeren te stoppen en zo kregen wij de gelegenheid om naar de familieboerderij in Schagerbrug te gaan. Op 30 april 1947 zijn we verhuisd van Benningbroek naar Schagerbrug. De woonperiode in Benningbroek zat er voor ons op, we moesten afscheid nemen. Inmiddels hadden we een band gekregen met de boerderij, vooral omdat onze drie kinderen hier zijn geboren, allen op een zondag.
Heel kort hoe het verder met ons is verlopen: 32 jaar op de boerderij in Schagerbrug. In april 1979 kwam zoon Joop op de boerderij en verhuisden wij naar een bungalow in Schagen waar we 21 jaar hebben gewoond. Daarna zijn wij in het huis De Rekere in Bergen gaan wonen.
Eind deze maand worden we beiden 87 jaar.

Arie Brak

(Dit artikel schreef Arie Brak in januari 2005. Eind augustus van dit jaar is hij in Schagen overleden op 91-jarige leeftijd)

September 1945
Eerste prijs gewonnen met de wagen "waardeer ons werk, wij voeden u".

De boeren van de Oosterstraat

Na een verzoek om vanuit mijn woonplaats in Frankrijk iets te schrijven over de boerenstand in mijn jeugdjaren, komen er allerlei herinneringen naar boven. Als je vanaf het viaduct tot Midwoud rijdt, kom je nog maar twee boeren tegen die melken: Elroy Stins op het Hogeland en Arie de Boer vlak voor de Ganker. Zij hebben moderne bedrijven met meer dan honderd koeien. In een tijdsbestek van bijna vijftig jaar zijn 25 melkveebedrijven verdwenen...

Potige jongens

In 1960 waren er boerenbedrijven die met zeven koeien de kost moesten verdienen. Ze hadden er een groentetuin bij, een paar varkens en wat kippen, maar ze hadden ook vaak grote gezinnen. De prijs die de boeren in die tijd voor een liter melk ontvingen, was 33 cent (nu krijgen ze 22 eurocent) en een koe kostte duizend gulden. Een schaap is nu zelfs goedkoper dan toen! De kosten waren laag en door veel handarbeid werd er toch iets verdiend. De melkrijder betaalde eens per veertien dagen contant aan de boeren en hij had een vermogen aan geld in zijn wagen liggen. Nu waren het nogal potige jongens die speelden met melkbussen van veertig liter, zodat een overvaller niet snel de confrontatie zocht.

Gerrit Bras aan het werk bij de K.I.

De grote katholieke gezinnen waren georiënteerd op Nibbixwoud en de kleinere niet-katholieke gezinnen hadden moeite om de openbare lagere school in stand te houden. Ik zat in een klas met vier leerlingen. Gelukkig was de verstandhouding tussen beide geloven erg goed, geen Ierse toestanden.

Vlaarendorp

Benningbroek heeft veel stolpen en in die tijd werden er in twee stolpen geen koeien gemolken: in die waar Cees Schagen woont (Oosterstraat 31) en waar Van de Lagemaat woont (Oosterstraat 5). Daar waren de koeien al verdwenen. Op zeven bedrijven was een Vlaar boer. Zes Vlaren van de boerderij Ora et Labora en neef Jan Vlaar Dzn. Benningbroek was en is een Vlaarendorp.

De meeste boeren van de Oosterstraat waren wel veeliefhebbers. Ze lieten de hoeveelheid melk per koe controleren door een monsternemer. Deze monsternemer was vaak een zelfstandige met een groot gezin die door middel van dit baantje kinderbijslag kreeg en zo ook verzekerd was. Hij kwam eens in de drie weken langs en in die week stond de melk vaak op tijd aan de weg, want niemand wilde onderaan staan op de jaarlijkse bedrijfsranglijst. Door iets vroeger te melken werd de periode langer dan 24 uur en tegen de boeren die hoog op de lijst stonden werd door collega's opgekeken. (Door de periode tussen twee melkbeurten op te rekken, kon de koe meer melk geven, waardoor de boer hoger op de productieranglijst kwam, red.)

Vrolijke dame

De kunstmatige inseminatie had zijn intrede gedaan, maar nog enkele boeren hielden een stier. Zo zag je nogal eens een boer met een 'vrolijke dame', zoals mijn buurman altijd zei, naar de stier gaan. De beste stieren werden gekocht door de KI-stations, maar soms slaagde een boer er ook in een topstier te bemachtigen. Zo werd Cor Timmerman eigenaar van de stier Pan 55, die veel betekend heeft voor de Nederlandse fokkerij. Ook Reinier Vlaar en Jan (van Ciel) Vlaar hadden topvee.

Door de slechte verkaveling lag er soms weiland een halve kilometer verder van de boerderij.
De koeien werden gewoon over de weg gedreven, nadat alle poortjes van de aanliggende huizen en tuinen waren gesloten. Op de toen nog rustige Oosterstraat gaf dat nooit problemen.

IJzeren gevaarte

De melkmachine deed in die tijd zijn intrede. De plaatselijke smid, Wolf Verhage, bouwde van maaimachinewielen en ronde buizen een indrukwekkend ijzeren gevaarte waar de koeien aan gebonden werden en vervolgens zorgde een Petter motor met vacuümpomp ervoor dat het handmelken verleden tijd werd. Het principe van de melkmachine is anno 2009 nog hetzelfde. Door de mechanisatie van het melken werden de werkzaamheden gemakkelijker en kon één man wel twintig koeien melken.
Waren er in andere streken - denk maar aan het noorden - veel standsverschillen tussen de boerenstand en de arbeiders, in Benningbroek heb ik daar nooit veel van gemerkt.
Sommige arbeiders die het arm hadden, meenden dat alle boeren rijk waren volgens de gedachte: als een boer geen geld heeft verkoopt hij een koe en als de laatste verkocht is dan is hij geen boer meer. Bijna alle boeren hebben inderdaad de laatste koe verkocht en zo zijn na vijftig jaar de stolpen de laatste herinneringen aan een onvergetelijke jeugd tussen de boeren van de Oosterstraat.

Gerrit Bras, Frankrijk

Oosterstraat ter hoogte van het Hogeland

Jeugdherinneringen van Kees Raa

Tegen het einde van september 1924 vestigden Willem Raa, zijn vrouw Gielie de Jong en de nog wankel ter been zijnde peuter Cor - schrijver dezes - zich in de slagerij in de Kerkebuurt van Sijbekarspel, die tot dan toebehoorde aan Piet Scheer. Deze Piet betrok een renteniershuis in Wognum, dat luisterde naar de naam Geen Tijd Zonder Strijd en lag aan een straat die uiteindelijk bij de Kromme Elleboog zijn naam verloor.

Het slagersbedrijf kende, behalve de winkel en het woonhuis, op enige afstand een verouderde slachtplaats met een aangebouwde varkensschuur. De schuur bevatte enkele hokken en een kookketel, waar slachtafval tot een hapklare maaltijd voor de knorrende bewoners werd bereid.
Vervolgens een kapberg, die van nut was voor het opslaan van stro, takkenbossen, steenkool, wat hooi en gereedschap. Terzijde daarvan een flinke tuin met fruitbomen en groenten waaronder vele soorten koolplanten die jaarlijks hevig door rupsen werden belaagd.
Voor en naast de slagerij bestrating die naar de slachtplaats leidde en aan de slootkant twee dagen dienst deed voor de jaarlijkse wasbeurt van de schapen, het thuis zo geheten 'lammeren wassen'.

Paula Plus

De zaken verliepen kennelijk naar wens en omdat mijn vader een voorliefde had voor de handel in vee, voornamelijk schapen, varkens en kalveren, werd een knecht aangesteld die zich bezighield met een deel van het slagerswerk. De knaap, een jaar of zestien oud, heette Jaap Met, zoon van schilder Simon Met uit Aartswoud, ook wel Ierswoud, het geboortedorp van mijn vader. Teneinde de nieuwbakken handelaar in staat te stellen zich snel te verplaatsen, werd een stoomfiets - merk Paula Plus - overgenomen van restaurateur Rentenaar in Opmeer. De toevoeging 'plus' sloeg mogelijk op het voortgebrachte oorverdovende lawaai van het racemonster.
Het gekochte vee moest wel, alvorens op de Purmerendse of Schager markt van eigenaar te verwisselen, van een stuk grasland gebruik kunnen maken en daartoe werd een weiland van zo'n anderhalve hectare gehuurd van het kerkbestuur. Via een smal stuk land tegenover de pastorie kon het worden bereikt, op enkele honderden meters afstand van de slagerij.

Toen mijn loophektijdperk achter de rug was, werd ik, om te voorkomen dat de Bullebak zich over mij zou ontfermen, aan de zijkant van de slagerij - als een in beslag genomen schip - aan de ketting gelegd. Een voorwerp dat gewoonlijk diende om vee te beletten de benen te nemen. Bovendien kreeg ik permanent gezelschap van Hertha, een trouwe Duitse herder, die elk vermeend gevaar al blaffende meteen de kop indrukte. Eens ontving mijn vader Klaas Dam uit De Weere, een goede vriend die hetzelfde beroep uitoefende. Zoals te doen gebruikelijk aaide de vriendelijke Klaas mij over mijn bolletje.

De oude slachtplaats 1928. Vader, moeder, zoon en Jaap Met

Vader, moeder en zoonlief waarschijnlijk in 1924

Dat gebaar trok de aandacht van mijn lijfwacht die razendsnel de hand van de man in de houdgreep nam om daarna een van zijn kuiten zodanig te grazen te nemen dat medische hulp geboden was. De gealarmeerde dokter Koeze bracht uitkomst en Klaas werd met de stoomfiets naar het veilige De Weere teruggebracht. Alles leek in kannen en kruiken, maar het muisje zou nog een dodelijk staartje krijgen. Het voorval was diezelfde dag ter ore gekomen van veldwachter Bontebal, die zich, bewapend en wel, per dienstrijwiel naar de Kerkebuurt spoedde. Na een kort gesprek, waarbij goede raad te duur bleek te zijn, nam Bontebal een onverbiddelijk besluit en schoot Hertha, die zijn instinctieve plicht had gedaan, ter plaatse dood.
Deze rijksbeambte kon kennelijk het schieten niet laten en slaagde erin om tijdens een kermis bij het café van Kees Schagen, na het aangaan van een weddenschap, een deel van de feestverlichting uit te schakelen. Kort daarop nam een daartoe gerechtigde instantie hem op haar beurt op de korrel en ontsloeg de man op staande voet.

Bloederig gebeuren

Wat de slachtplaats betreft: het wekelijkse ritueel vond steevast op maandagmorgen plaats; meestentijds waren sommige buurtgenoten getuige van het bloederig gebeuren. Overwegend koeien en varkens vonden er de dood, soms wat kalveren en schapen, zelden een paard. Vader was in het bezit van een desastreus wapen, een schietmasker, dat geladen met één simpele kogel het leven van koe of paard vernietigde. Het schiettuig had de vorm van een vuurmond van een stuk geschut, maar dan uiteraard op zeer kleine schaal.
Varkens, schapen en kalveren werden gekeeld, na eerst met een welgemikte slag van een grote houten hamer, een sleg, in dromenland te zijn aangeland. Het bloed van een varken werd met veel zorg in een emmer opgevangen terwijl het vocht, om stollen te voorkomen, met een stokje in beweging werd gehouden. De onder meer daarvan te maken bloedworst was immers een gewild product.

Schietmasker

Verliep de geschetste gang van zaken meestal zonder strubbelingen, zo was er toch een voorval dat roet in het eten gooide doordat 'zuinigheid met vlijt' een rol ging spelen. Het laden van een schietmasker kostte geen moeite indien het juiste kaliber kogel werd gebruikt. Een nog resterende kogel was op zekere maandag met (te) veel moeite in het schietmasker geperst, zodat het instrument bij het gebruik niet geheel aan de verwachtingen voldeed. De koe viel weliswaar dodelijk getroffen neer, maar het masker had deze keer de druk niet kunnen weerstaan, barstte in scherven uiteen zodat de vingers van vaders linkerhand flink uit de koers raakten en bovendien de hand zelf niet te verwaarlozen diepe wonden vertoonde. De snel ter plaatse verschenen dokter heeft als een toegewijde naaister de wonden gehecht, na eerst het slachtoffer ter bestrijding van de pijn te hebben voorzien van een aanzienlijke hoeveelheid jenever.

Omvangrijke vrouw

Na al dit geweld een bewijs dat de slachtplaats ook een sociale rol kon vervullen. Naast de boerderij van Krelis Visser woonde onder anderen Ant Veken-Redeker. Ant was een zeer omvangrijke vrouw die een dienovereenkomstig aantal ponden moest rond torsen. Zij kwam tot de slotsom dat er pogingen moesten worden ondernomen om haar gewichtige postuur in te tomen. Daarom werd er hevig gekuurd! In de crisisjaren is Ant waarschijnlijk een van de eerste dames in het dorp geweest die aan een dergelijk experiment begonnen. Helaas doemde een ander probleem op: hoe de vorderingen regelmatig na te gaan? De toen bestaande weegschalen boden geen uitkomst.

Evenwel, in een helder ogenblik kreeg mijn vader tijdens het 'klantenvragen' ten huize van de Vekens, een praktisch idee. In de slachtplaats bevond zich een waag waar varkens, alvorens die hun laatste adem uitbliezen, werden gewogen. Het toestel - dat te vergelijken viel met een turnbrug met gelijke leggers - was aan twee kanten voorzien van een schot. De vloer was van solide hout, terwijl naast het geheel een even deugdelijk houten bord was aangebracht, waarop de nodige gewichten een plaats konden vinden. Zo kon het gebeuren dat Ant met de regelmaat van de klok 's maandagsmiddags ten tonele verscheen om het resultaat van haar pogingen aan te horen. Een enkele buurtgenoot was mede getuige van het schouwspel dat met veel hilariteit gepaard ging en waaraan de goedmoedige Ant van harte deelnam. Of de gang naar de waag uiteindelijk tot tevredenheid heeft geleid? Volgens Ant wel, volgens getuigen niet.

Opzienbarende veranderingen

De slachtplaats die in de negentiende eeuw was gebouwd, vertoonde nogal wat tekortkomingen, was aan het eind van zijn Latijn. Daarom werd in 1928 de hulp ingeroepen van Simon Kistemaker, die met zijn zoon Jan en enige anderen in recordtijd een van veel gemakken voorzien bouwsel liet verrijzen.

In het jaar daarvoor was ik al druk doende geweest de Kerkebuurt te verkennen. De familie Bakker had mijn duidelijke voorkeur om de simpele reden dat daar een viertal kinderen te vinden waren, van wie Anton en Grietje nog de lagere school bezochten; Arie en Simon hielpen vader Piet in de tuinen achter de kerk en op de bouw aan de Veekenweg, richting De Weere. De heer des huizes was bovendien koster van de kerk. Aangezien op 1 mei 1929 mijn schoolgang zou starten, leerde Grietje me geruime tijd van te voren hoe met griffel, lei en aap-noot-mies om te gaan. De daardoor ontstane voorsprong op velen was er mede de oorzaak van dat ik samen met onder anderen Zwarte en Witte Kees Stapel van juf Swart mocht gaan deelnemen aan de reken- en taaloefeningen van de tweede klas. Onze school, waar meester Bruin de scepter zwaaide, werd helaas in juni 1934 gesloten.

Een nieuwe, moderne school in Benningbroek bracht voor ons opzienbarende veranderingen met zich mee: geen banken meer, zeer grote ramen en vooral: wij zaten met meisjes en jongens door elkaar aan tafels. Ook werden de rapportcijfers aan de hand van een andere schaal toegekend: was het hoogst bereikbare cijfer in Sijbekarspel een 5, Benningbroek hanteerde daarvoor in de plaats een oogstrelende 10.

Zangkunst

Meester Sasburg, de baas van onze nieuwe school, was een begaafde man die zijn hart had verpand aan koorzang. Het wekte dan ook geen verbazing dat in de klas extra tijd aan de zangkunst werd besteed. Sommige duidelijk aanwijsbare vals zingende jongens, onverschillig of dat al dan niet opzettelijk gebeurde, werden nadrukkelijk naar het schoolplein verwezen. Het muzikale gehoor van meester Sasburg werd daardoor niet langer geteisterd, terwijl het peil van de les met sprongen steeg.

De gang naar de school leverde voor velen moeilijkheden op. Sommigen gingen te voet, de meer gelukkigen per fiets. Deze laatsten meestal in groepjes; zelf maakte ik deel uit van een clubje, onder wie ook Piet en Jennie Hollander, Witte en Zwarte Kees, Eelke Hiemstra en Henk Visser die tegenover De Postgalei van de familie Roskam woonde. Het gebeurde vaak dat iemand die tot de benenwagen veroordeeld was, op een bagagedrager werd meegenomen.

De zondagsschool, waar Bijbelse geschiedenis en stichtelijke liederen op het programma stonden, werd rond de jaren dertig goed bezocht. De leiding was in handen van de nog jonge dames Meintje Clay en Frieda Koelemey.

Ter ondersteuning van dat schooltje werd een bijdrage van enkele centen tot hoogstens een stuiver gevraagd, al naar vermogen. Aangezien de dorpse jeugd al behept was met de ondeugd dat de geest zwakker is dan het vlees, werd menige cent gewetenloos omgezet in lekkernijen, verkrijgbaar bij de moeder van de koster, Antje Bakker-Rentenaar. Zij bewoonde één kamer van de kosterswoning en bezat een miniem kruidenierswinkeltje waarvan de voorraad voor een deel bestond uit snoepgoed. De zondagmorgen zal voor haar dan ook een welkome bijdrage hebben betekend voor de omzet. Een paar jaar later werden de bijeenkomsten naar de pastorie van Benningbroek overgeplaatst, waar mevrouw Hamilton of Silverton Hill, echtgenote van de zeer geziene dominee, de leiding had.

Lammeren wassen

Wie het spreekwoord 'Als er één schaap over de dam is, volgen er meer' niet kende, werd al spoedig met deze waarheid geconfronteerd tijdens het jagen van de schapen in de richting van de wasplaats bij de slagerij, waar het lammeren wassen moest plaatsvinden. Voor dag en dauw, dus in aardedonker, werden de eerste koppels opgehaald, één zelfs bij boer Jaap Speets in het verre Midwoud. Ter plaatse aangekomen werden de dieren, ter bestrijding van teken en dergelijke, met uitzondering van de kop in een ruim bemeten tobbe gedompeld. Mijn vader en een uit de kluiten gewassen huurling zorgden ervoor dat de hevig tegenspartelende schapen afdoende werden gewassen met water waaraan een giftig preparaat was toegevoegd. Eisen op milieugebied waren nog in de schoot van de toekomst verborgen en er bestond dus geen bezwaar het vergiftigde afwaswater zonder pardon via een afvoergoot in het aangrenzende slootje aan de straatkant te laten verdwijnen. De gevolgen bleven niet uit, want de daarop volgende dagen dreven er dode visjes aan het wateroppervlak, terwijl gras en onkruid aan de slootkant begonnen te vergelen.

Koning Voetbal

Ook in Sijbekarspel en Benningbroek deed Koning Voetbal zijn intrede. Kort na de Eerste Wereldoorlog werd het voetballen een volkssport, die zich overal te lande in snel tempo ontwikkelde.

Onze dorpen bleven niet achter en nadat de verenigingen SSV en BVV sneuvelden, ontstond een hechte club met als naam Door Eendracht Sterk, kortweg DES. Het ledental groeide snel, de jeugd was in ruime mate vertegenwoordigd en in 1934 behaalden de witrode spelers van het eerste elftal het kampioenschap van hun afdeling. Dat heuglijke feit werd gevierd in De Roode Leeuw in Benningbroek en opgeluisterd met een revue, waaraan veel spelers en de voltallige aspiranten deelnamen. Deze laatsten brachten liedjes ten gehore die het succes betroffen.

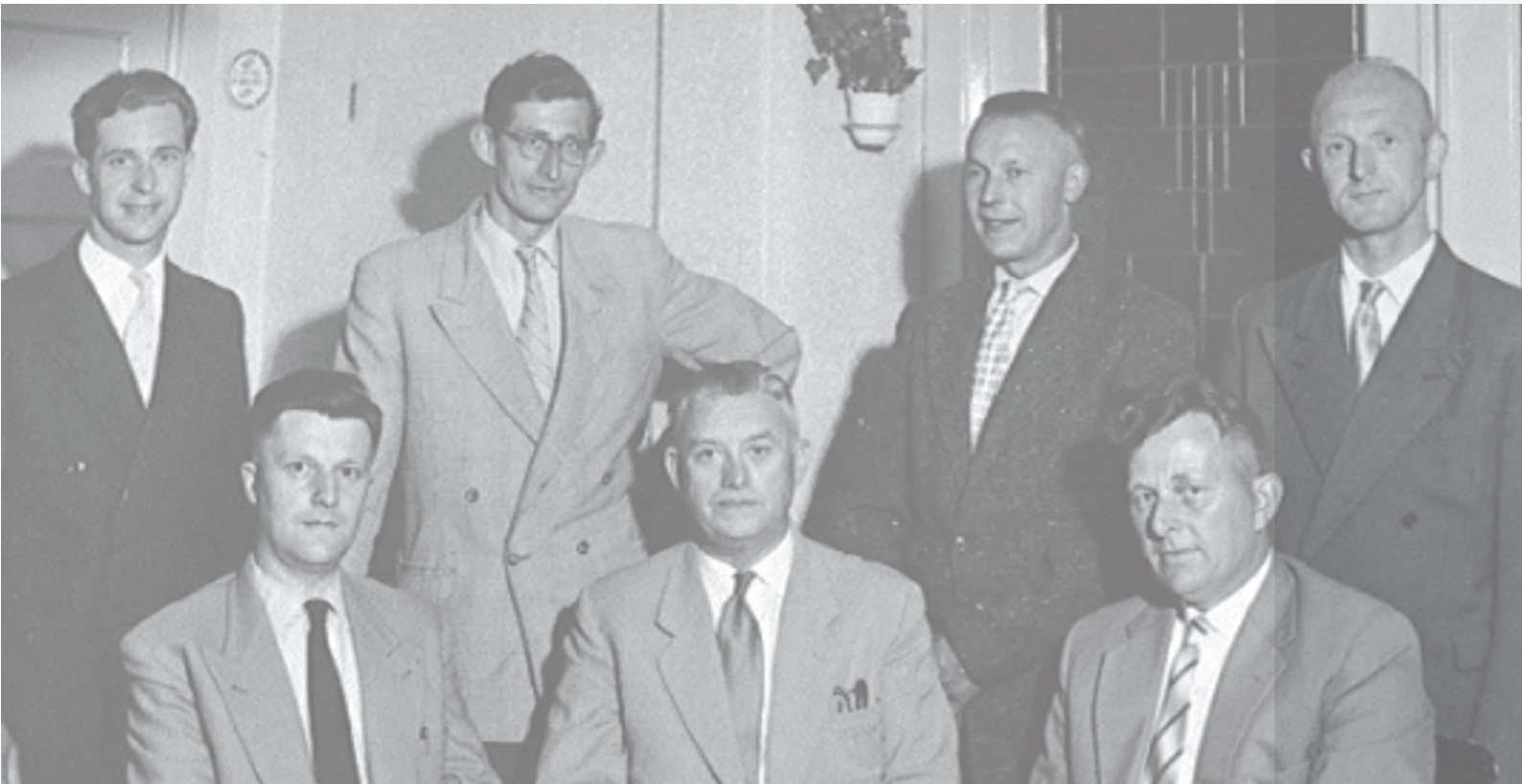

Het DESS bestuur in 1959. v.l.n.r. Boven: Evert Oud, Frank Vulker, Joh. Kuiper. Cor Kos. Onder: Siep Haakma, dr. J. de Vries en Harm de Roos

Dieuw Koeman zong met haar heldere meisjesstem het weinig toepasselijke 'De nachtegaal van Bergambacht' en oogstte daarmee een daverend applaus! De revue was van de hand van de Kerkebuurters Leeuw-Kistemaker en Bakker-Zwagerman.

In de vrije tijd werd er veel op straat gevoetbald en op enkele boerenerven, waarbij dat naast de boerderij Zorg en Hoop van Jan Stapel onze voorkeur had. Hoofdbrekens kostte het onderwerp 'Bal'.
De met klompen geschoeide spelers ruïneerden binnen de kortste keren alles wat maar de kenmerken van een bal droeg; zelfs werd er gebruikgemaakt van varkensblazen, die mijn vader afstond aan de sporters. Een lang leven was zo'n blaas niet beschoren. Een plotseling opgedoken roodkleurig massief balletje bood voor lange tijd uitkomst. Om mijn deelname aan deze 'avondbijeenkomsten' als jong mannetje te rechtvaardigen, oefende ik dagelijks door met een bal de deur van de slachtplaats en de zijmuur van de slagerij te bekogelen. Ook de muur van buurman Bijpost werd zodanig onder handen genomen dat buurman - voorafgegaan door zijn waakhond Meta - naar buiten kwam om luidkeels naar mijn verstandelijke vermogens te informeren. Het in mijn ogen bestaan daarvan deed me besluiten spoorslags met de bal naar de overkant te verdwijnen om daar mijn verfoeide training te kunnen voortzetten.

Peuter Raa in 1922

Fatale stuurfout

Op zekere zonnige zondagmorgen reed per fiets een deftig geklede heer met trage pedaalslag op de straat ter hoogte van Het Wapen van Sijbekarspel. Hij, de heer Nobel, organist van onder meer de kerk, was een man van de oude stempel en had bijvoorbeeld nog voor gewoonte via een step in de achteras op het zadel te gaan zitten. Bovendien waren zijn kwaliteiten als verkeersdeelnemer niet al te hoog in te schatten. Het toeval wilde dat er, aangelokt door het fraaie weer, een schare jongens en een enkel meisje fanatiek bezig waren met het edele voetbalspel. Toen de orgelspeler nauwelijks het café was gepasseerd en ik de bal trachtte te onderscheppen om te voorkomen dat die in het water zou belanden, raakte Nobel het overzicht van de situatie kwijt. In plaats van te remmen, maakte hij een fatale stuurfout en verdween onder het slaken van een zeker niet op de dag des Heren toegestane kreet in het koele water van de sloot die mede grensde aan het krokusveld van Jacob Clay. Een schuldgevoel van jewelste drong in een flits tot me door en ik ondernam daarom op mijn zondagse schoenen een niet te stuiten sprint. Thuisgekomen vertelde ik met horten en stoten het noodlottige verhaal, dat mijn vader prompt deed besluiten zijn fiets te pakken om naar de plaats des onheils te gaan. Hij kwam juist op tijd om mee te maken dat Nobel en zijn fiets op het droge werden getrokken.

's Mans hoed dobberde buiten handbereik nog op het water en mijn vader heeft toen met een aangereikte hengel het hoofddeksel voor verder onheil behoed. De heer Galis die ook organist was en als voorzanger groot aanzien genoot, nam het muzikale gedeelte van de dienst in de kerk voor zijn rekening.

Eerste reserve

Belust op omzet had mijn vader, behalve in Sijbekarspel, voet aan wal gekregen bij enkele klanten in Opmeer, Hoogwoud en de Gouwe. Een buitengebeuren dat niet altijd door de knecht kon worden waargenomen. Als eerste reserve kwam ik dan aan bod, zodat mijn plannen voor de vrije zaterdagmiddag in duigen vielen. Anders gezegd: de partijtjes voetbal tussen de aspiranten op het DES-terrein werden me door de neus geboord. De bagagedrager van mijn fiets werd opgetuigd met een kleine vleesmand die de bestellingen bevatte. En daar ging ik, richting Opmeer naar boer Schipper pal over de witte pijp om vervolgens de fietsenwinkel van Bosma, café Rentenaar en Kooyman in zijn prachtige met kettingen getooide renteniershuis van het nodige te voorzien.

In Hoogwoud was de oogst schraal, één klant in de richting van de Gouwe, Visscher genaamd. Dan een paar kilometer verder op het kruispunt links uit de flank naar vrienden van mijn ouders: Jaap Silver, waar ik altijd met open armen werd ontvangen. Op de terugweg, tegenover de Hof van Denemarken, de familie Mekkering, om te besluiten met aan de linkerkant de boeren Heinis en Nieuweboer en rechts Klaas de Boer, bij wie het altijd wemelde van de kippen. Meestal was ik nog op tijd om samen met mijn beste jeugdvriend Siem Bakker aan de binnenzijde van de toren via twee lange ladders de klok en het uurwerk te bereiken.

De klok werd opgewonden en daarna, een verdieping hoger, de torentrans bezocht. Bij helder weer was het zicht verbluffend en genoten wij volop van de pracht van de nabije en verder gelegen dorpen, waar de totaal van elkaar verschillende kerken stonden als bakens in een groene zee. Dezelfde weg voorzichtig terug met Simon, met wie ik ooit duizend spelletjes dam speelde. De match eindigde met de welwillende medewerking van de oudste deelnemer in 500-500. Samen volgden we via de AVRO de cursus Engels van Mr. Frank Fry, elke maandag- en donderdagavond.

Geluk en tegenspoed wisselden elkaar soms snel af. Zo sloeg in september 1929 de bliksem in op onze antenne met als gevolg een onbruikbaar radiotoestel. Erger was het met mijn moeder gesteld, die niet alleen in shocktoestand verkeerde, maar ook haar spraakvermogen kwijt was. De daarop volgende dag keerde alles zich weer ten goede. Mijn vader had een jaar later meer geluk toen hij voor een gulden een lot kocht van de Paasloterij van de Schager markt en zich verrijkt zag met een koe die rijp was voor de slacht. Het dier werd met wat bloemen versierd en van de Grenshoeve tot de Molenbuurt aan de klanten getoond. Er werd hun gevraagd het schoonaan-de-haak-gewicht te schatten.

Drie biefstukken - afnemend in gewicht - waren de prijzen van de actie.

Schoorsteenbrand

De witte eerste kerstdag van 1930 bracht een onaangename verrassing met zich mee door een schoorsteenbrand. Mijn moeder, gealarmeerd door geknetter, wekte man en kind, greep de geldkist met zijn gewichtige papieren en maakte door aanhoudend hulpgeroep de buren in het in slaap verzonken dorp wakker. Buurman Bakker, die altijd een beheerste indruk maakte, schoot een broek aan om dan als stugge roker een pijp aan te steken. Inmiddels klaarwakker pakte hij een greep en liep naar de overkant, waar wolken rook uit de schoorsteen in de nacht verdwenen. Hij zag dat mijn vader bezig was het vuur met water te bestrijden en sprak toen de historische woorden: "Wullem, niet te veul water me knecht, aars wordt het zo kladdig." Voorzichtig werden de gloeiende brokstukken met de greep via de slagerij in een bevroren sloot gekieperd, waardoor een regelrechte ramp in de kiem werd gesmoord.

Op 31 augustus 1931, Koninginnedag, werd mijn broer Piet geboren; bovendien was dat de dag waarop grootvader Piet zijn verjaardag vierde. Bij de kraamvisite door de drie gebroeders Bakker stelden zij vast - na zijn voeten nauwkeurig te hebben bekeken - dat Pietje later een waardevolle speler van DES zou worden.

In de daarop volgende jaren brandde door hooibroei de boerderij van opa Kees Raa in Aartswoud af en bracht het hemelvuur een bezoek aan de varkensstallen van Jacob Clay. Ruim veertig dieren kwamen in de vlammen om, hetgeen mijn vader als slager/slachter veel werk en vlees opleverde.
Het onweerde in die jaren vaak en hevig in de streek. Sommigen meenden dat het te maken had met het droogvallen van de Wieringermeer!
Het Noorderlicht in al zijn pracht liet zich toen ook enkele keren bewonderen.

Amsterdam

In de loop van 1934 namen mijn ouders het besluit hun activiteiten te beperken en de handel aan de kant te doen. Omdat de nering in Sijbekarspel alleen onvoldoende rendement opleverde, werd naar een grotere zaak uitgezien. Opa Piet, makelaar in onroerend goed in Enkhuizen, ging aan het werk en slaagde er na maanden in een zaak op de Nieuwendijk in Amsterdam op huurbasis op de kop te tikken. Alvorens alles in kannen en kruiken was, stroomde er nog veel water door het IJ. De dag der dagen werd uiteindelijk bepaald op 1 april 1935. Mijn vader vertrok enkele dagen voor die datum om zich in te werken en kennis te maken met het vierkoppige personeel. Klaas de Graaf zorgde tijdig voor het overbrengen van de inboedel. Een stoere Fries, Jan Brandsma, nam het beheer van de slagerij in Sijbekarspel over. Niet lang daarna verdween hij weer om zich in Den Oever te vestigen.
Restte mijn moeder, kleuter Piet en mijzelf nog de reis te aanvaarden naar die stad, die gebouwd is op palen. Met zijn comfortabele Buick bracht buurman Bijpost ons drietal en Grietje Bakker, die een tijdje de helpende hand zou bieden, naar het station in Hoorn. Weg waren de dorpsstraat met zijn bomenrijen en bruggetjes, weg de 'driewieldekarren' en de hooiwagens, weg het uitzicht vanaf de torentrans, weg ook de schaatswedstrijden met prijzen in natura voor de minstbedeelden. Geen doordringende reuk meer van een schroeiende hoef wanneer een paard in de smederij werd beslagen, geen schemeruur meer bij de Bakkers, geen rammelende melkbussen meer, geen juichkreten meer als DES een doelpunt had gemaakt en vooral geen praatje meer met die overwegend onverstoorbare mensen in hun kenmerkende taal, daar in het hartje van West-Friesland.
Als reisgoed hadden we enkele koffers mee, maar in werkelijkheid bestond de waardevolste bagage uit ontastbare, onvergetelijke herinneringen.

Kees Raa

De ‘regerende heeren’ der stede Sijbekarspel-Benningbroek

Op Lieve Vrouwendag, 2 februari 1413, verleende hertog Willem VI van Beieren, graaf van Henegouwen, Holland en Zeeland, heer van Friesland, rechten en vrijheden aan Sijbekarspel en Benningbroek, waardoor beide dorpen samen een stad vormden. In hoofdlijn kwam het verleende stadsrecht overeen met de stadsrechten van Schellinghout (10 april 1412).
De graaf voerde strijd, zonder veel succes, tegen de Friezen. Hij had daarbij de steun nodig van de West-Friezen. Als dank voor de bewezen diensten, zowel financieel als door het leveren van manschappen, verleende de graaf tussen 1412 en 1414 aan een groot aantal dorpen en dorpscombinaties in West-Friesland stadsrechten. Hij kon daarmee echter tevens het bestuur op het platteland verbeteren. Bovendien werd een betere gestructureerde rechtspraak gerealiseerd en kon de graaf de waterstaatstaken op orde brengen.

Jacoba van Beieren

In 1417 volgde de vijftienjarige Jacoba van Beieren Willem op als graaf van Holland. Zij raakte verwikkeld in oorlogen met haar oom Jan van Beieren en later met de overmachtige Philips van Bourgondië. In deze strijd kozen de West-Friese dorpen partij voor Jacoba. Dit kwam hen duur te staan, want Philips was uiteindelijk in 1433 de winnende partij. De in 1413 verkregen rechten werden ingetrokken.
Op 1 januari 1434 schreef Philips van Bourgondië: ‘…aan die van Sijbekarspel en Benningbroek dat schepenen aldaar geen regt zullen wijzen, dan na negen uren ’s voormiddags en voor zons ondergang, en gelast hun, bij verschil om den eigendom van eenige landen, het regt van zeventerig te gebruiken.’ De stadsrechten werden later opnieuw verleend en zijn tot in de Bataafse republiek gehandhaafd.

Een van de voornaamste taken van de dorpsgemeenschap is altijd het waterbeheer geweest. De ontginning van de landerijen leverde natuurlijke grenzen voor het beheersgebied, de Banne. De dorpen Sijbekarspel en Benningbroek kenden hun eigen Banne. De omvang van de dorpen was identiek aan hun Banne. Het dorpsbestuur en het polderbestuur waren dan ook tot in de negentiende eeuw een en hetzelfde bestuursorgaan. Voornoemde Bannen zijn bij besluit van 23 mei 1933 door de staten van de provincie opgeheven en opgegaan in het waterschap Vier Noorder Koggen.

Verpondinggaarder

Het bestuur van de ‘Stede Sijbekarspel-Benningbroek’, men noemde zich in de achttiende eeuw de ‘Regerende Heeren’, was tot 1795, toen de Republiek der zeven Provinciën overging in de Bataafse republiek, als volgt samengesteld: een schout, zowel crimineel als civiel; achttien leden tellende vroedschap van Sijbekarspel en een vroedschap van vijftien leden voor Benningbroek; een burgemeester voor Sijbekarspel en een burgemeester voor Benningbroek; vier schepenen voor Sijbekarspel en drie voor Benningbroek.
Verder kende het bestuur een secretaris, een bode en een vroedvrouw. Ieder dorp had een predikant, twee kerkmeesters, twee armenvoogden, een schoolmeester/koster en een verpondinggaarder (belastinginner), ook wel schotgaarder genoemd.

Jacoba van Beieren

Op 21 maart 1579 gaf prins Willem van Oranje toestemming om aan de Sint Cornelis kapel ‘eene Huijsing of woohning’ te timmeren onder de conditie dat schout en schepenen daar altijd recht zouden mogen spreken. Deze ‘huijzing’ aan de kapel was de voorloper van het raadhuis. Op de plaats van de Sint Cornelis kapel werd later een nieuw raadhuis gebouwd. Het raadhuis stond op de plek waar het vroegere gemeentehuis van Sijbekarspel staat, op Benningbroeker grond, direct aan de grens met Sijbekarspel.

Rechtscollege

De ‘Stede Sijbekarspel-Benningbroek’ bestond dus uit twee dorpen, die ieder een eigen bestuur kenden. Ook financieel stonden beide dorpen onafhankelijk van elkaar. Toen echter in 1741 de ‘ambachtsheerlijke rechten’ van Sijbekarspel en Benningbroek door de Staten van Holland en West-Friesland te koop werden aangeboden, traden beide dorpen gemeenschappelijk op als ‘De Stede’ om deze rechten te kopen.
De schout, aanklager in straf- en civiele zaken, werd tot 1741 door de ‘Edele Groot Mogendheid’ aangesteld. Na 1741, toen de stede de ‘ambachtsheerlijke rechten’ had gekocht, werd de schout crimineel door de Staten van Holland en West-Friesland en de schout civiel door de stede benoemd.

De schout koos uit de vroedschap de schepenen. Schout en schepenen vormden samen het rechtscollege. Zij hielden zitting in het raadhuis. De schout bracht de aangeklaagde voor het gerecht. De schepenen spraken zowel recht in straf- als in civiele zaken. In de schepenrol van Benningbroek kun je de verhandelingen voor de rechtbank volgen. De notulen van de verhandelingen werden door de secretaris van de stad gemaakt.

Gekozen burgemeester

De vroedschap koos uit haar midden, zonder inmenging van de schout, een burgemeester. Elk jaar werden burgemeester en schepenen op de woensdag na Pasen gekozen. Schout, schepenen en burgemeester, functioneerden vanuit het raadhuis. Zij vormden dus een soort dagelijks bestuur. In het raadhuis hadden de secretaris en de bode ook een werkplek, maar vele besprekingen en geschreven stukken ontstonden in herberg De Vergulde Vos. Deze herberg was direct naast het raadhuis gelegen. Tot 1741, het moment waarop de stede de 'ambachtsheerlijke rechten' kocht, werden de secretaris en bode door de rekenkamer van de Staten benoemd. Tot dat ogenblik moest jaarlijks daarvoor aan de staten een bijdrage (recognitie) worden betaald.

Sijbekarspel en Benningbroek hadden ieder een eigen vroedschap. De gemeenteraden zoals we die nu kennen, zijn opvolgers van vroedschappen. De Benningbroeker vroedschap vergaderde in de Petrus Bandenkerk van Benningbroek en die van Sijbekarspel in de Sijbekarspeler St. Laurentiuskerk. Tenminste eenmaal per jaar kwam de vroedschap bijeen. Niet altijd was de voltallige vroedschap present. Het was de burgemeester die bijeenriep. Hij was het ook die één of meer voorstellen agendeerde.

Rijksten van de stad

Lid worden van de vroedschap konden diegenen die tot de rijksten van de stad behoorden. (Ingevolge het besluit van de Staten van 14 december 1643 behoren het de 'Pondrykste' personen te zijn.) In het dorp vormden dus de vijftien personen die de meeste belasting betaalden officieel de vroedschap. In 1654 schreven de Staten van Holland en West-Friesland voor om slechts gereformeerden te benoemen voor openbare functies. Benningbroek bleef na de reformatie overwegend katholiek en kende tot ver in de zeventiende eeuw geen uitsluiting van de vroedschap als men katholiek was. Later waren het de mannen van het gereformeerde geloof (de staatsgodsdienst) met het meeste aanzien. In 1730 werd bijvoorbeeld Albert van den Bos, de koster en schoolmeester, toegelaten tot de vroedschap. Hij betaalde twee gulden en negen stuivers onroerendgoedbelasting en bezat slechts een halve morgen grond. Vermogend was Albert dus allerminst, doch hij genoot hoog aanzien. We treffen hem in de archieven ook aan als notaris. Hij noemde zich echter niet 'notaris public', want hij was niet door de Staten aangesteld. Daarvoor moest men in Den Haag een examen afleggen en uiteraard betalen.

Personen konden pas toetreden tot de vroedschap als er een plaats vrijkwam. Dit was meestal het geval als iemand overleed. Wie in de vroedschap zat en niet aan lager wal raakte, bleef veelal tot zijn dood lid van de vroedschap Benningbroek.

Gereformeerde monopolie

In de kerkenraadboeken van Benningbroek komen regelmatig overzichten voor van de lidmaten van de gereformeerde kerk. Een nieuw benoemde predikant stelde bij zijn eerste huisbezoek de lijst op. Zo zien we in het overzicht van 3 december 1742 dat er in Benningbroek 44 volwassen inwoners lid waren van de gereformeerde kerk. Bij een totaal aantal inwoners van ongeveer 450, kinderen inbegrepen, maakten de gereformeerden slechts dertig procent uit van de bevolking. Leggen we nu naast deze lijst het overzicht van de namen van de vroedschap, burgemeester en schepenen, dan zien we dat alle bestuurders lid zijn van de gereformeerde kerk. De familie Leek is dan rijkelijk vertegenwoordigd. Zowel vader Leek als zijn drie zonen zijn gelijktijdig lid van de vroedschap terwijl zij dan ook nog schepen, armenvoogd of kerkmeester zijn.
Een schatrijke en veel belasting betalende katholieke boer kwam dus in Benningbroek na het midden van de zeventiende eeuw niet in de vroedschap. Na de omwenteling in 1795 werd de gereformeerde monopolie afgeschaft. Katholieken konden vanaf dat ogenblik aan het dorpsbestuur deelnemen. Verder was de vroedschap een mannencollege. Vrouwen hadden er geen toegang.

Aanstellingen

De burgemeester en schepenen stelden de kerkmeesters en armenvoogden aan. Ook hier had de schout geen invloed op de aanstelling. De burgemeester was verantwoordelijk voor de dagelijkse bestuurlijke gang van zaken in het dorp. Hij had als rechterhand daarvoor de secretaris en de bode. Burgemeesters en schepenen van beide dorpen stelden samen een vroedvrouw aan, waarvoor beide dorpen moesten betalen. Jaarlijks moesten de burgemeester, de kerkmeesters en armenvoogden rekening en verantwoording afleggen.

De keur (gemeente verordening) en de schouw van de wegen en sloten werden opgesteld en gecontroleerd door schout, burgemeester en schepenen.

De vroedschap stelde de schot- of verpondinggaarder aan. De kerkenraad en de vroedschap waren bevoegd samen de koster/schoolmeester aan te stellen. De keuze van de predikant was een zaak voor kerkenraad en gelovigen.

De secretaris en de bode werden tot 1741 door de rekenkamer van de Staten aangesteld. Na het verkrijgen van de 'ambachtsheerlijke rechten' in 1741 hadden de gemeenschappelijke vroedschappen van Sijbekarspel en Benningbroek het recht om de secretaris en bode aan te stellen.

Representatief voor hetgeen de vroedschap aan besluiten nam, is het volgende overzicht van zaken die in de periode 1725 tot 1750 in Benningbroek werden behandeld:

Twaalf keer komt het voor dat de vroedschap benaderd wordt door personen die als burger in Benningbroek wensen te worden aangenomen. Dit verzoek wordt bijna altijd gedaan voordat men naar Benningbroek verhuist. Duidelijk is te zien dat de vroedschap wil voorkomen dat er mensen naar het dorp komen die later op kosten van het armenbestuur zouden kunnen komen.

Slechts één keer is het burgerschap geweigerd. Het betrof een dienstmeid die zwanger was geraakt. Omdat ze in Benningbroek onder de Red Wijzend diende, vroeg haar baas het burgerschap voor haar aan. De vroedschap zag hier potentieel problemen met de armenkas en weigerde haar in te burgeren.

In de Franse tijd, als er algemeen kiesrecht komt, hebben zij die door de armenvoogden worden onderhouden en dienstmeiden geen kiesrecht. Een dienstmeisje staat dus niet hoog op de sociale ladder.

Regelmatig heeft men problemen met de inning van de verponding (belasting). De schotgaarder vond bovendien dat hij niet genoeg verdiende. Men besloot de beloning van één gulden met vier stuivers te verhogen voor elke honderd gulden die hij moest ophalen. (Salarisstijging van 25 procent.) Bovendien mocht hij hen die niet voor december betaalden, voor elke maand dat niet betaald werd, een duit in rekening brengen van elke openstaande gulden. Het reglement voor de schotgaarder werd daarna door de vroedschap opnieuw vastgesteld. Desondanks heeft men toch nog regelmatig het doen en laten van de schotgaarder in de vroedschap te bespreken.

Reparatie van de kerktoren en een paar jaar later de vervanging van het dak van de kerk en een grote reparatie aan het predikantenhuis werd lang en breedsprakig behandeld. Men gaat repareren, doch het hout en de spijkers werden door de burgemeester gekocht, terwijl men het timmerwerk openbaar ging aanbesteden.

Er werd besloten een nieuwe legger (verpondingboek) op te stellen. De burgemeester en twee leden van de vroedschap gingen de zaak uitpluizen. Toen de nieuwe legger klaar was, kwam de secretaris met het voorstel om ieder jaar de legger bij te houden ten aanzien van verkopen van onroerend goed. Besloten werd dat elke verkoop zou worden vastgelegd. De secretaris kreeg daarvoor zes stuivers en bij erfenissen of verdelingen twaalf stuivers per naamstelling. Op deze wijze had de secretaris, die tevens notaris was, weer goed voor zich zelf gezorgd!

Gemeentehuis op de hoek van de Westerstraat

Verhuur en verkoop van dorpsgronden en het verkopen van bouwvallige huisjes, die eigendom van het dorp zijn, komen regelmatig voor. Ook komt het voor dat iemand de verponding niet meer kan betalen en zijn grond aan het dorp afgeeft. Deze grond heet dan 'spa-gestoken' te zijn. In 1748 kwamen 24 morgen grond op deze wijze in eigendom van het dorp. Het dorp moest hiervoor zelf de heffingen betalen. In totaal was dat destijds *f* 224. Dit was bijna een kwart van de begroting van Benningbroek.

De sloot langs de weg moest men ontsloten (de sloot opnieuw van profiel voorzien). Men besloot de kosten ten laste van het dorp te laten komen.

Er waren in 1739 klachten over de hoge verteringskosten van de bestuurders. In het voorgaande jaar is *f* 85 gedeclareerd door de herbergier Claes Jansz Bent voor geleverde consumpties aan de regenten. Besloten werd dat alleen nog kosten die in het raadhuis zijn gemaakt, voor vergoeding in aanmerking komen. Het besluit hielp niet veel, want in 1740 declareerde waard Claes: 'wegens vertering op schouwdagen en op 't Stadhuijs: *f* 87= 14= 0'. (Zegge: 87 gulden, veertien stuivers en nul penningen, red.) Dit moeten hele braspartijen zijn geweest! In Sijbekarspel weet men nog beter hoe men feesten moet. In hetzelfde jaar geeft men daar bij dezelfde Claes Jansz Bent *f* 116 uit.

De Vier Noorder Koggen verzoeken regelmatig om iemand af te vaardigen om bij het openvallen van een functie een nieuwe functionaris te kiezen. Degene die naar Medemblik gaat (bijna altijd de burgemeester), krijgt instructies mee hoe hij moet stemmen. De functie van secretaris en die van bode/voerman komen een paar keer in Medemblik vacant.

De Gecommitteerde Raden wensten verslag over de ontvangen verpondingen.

De dorps bul- en ramloper was een drinker. Hij werd door de vroedschap vermanend toegesproken, waarna hij beloofde zijn leven te verbeteren. Het volgende jaar liep hij weer dronken met de bul langs de weg. De vroedschap ontsloeg hem en besloot tot 'deporteren'. Wat het laatste inhoudt, weet ik niet. Leuk zal het voor de dronken bulloper beslist niet zijn geweest. Later besluit men een nieuw reglement voor de bulloper. De bulloper zou tachtig gulden per jaar ontvangen, maar daarvoor moest hij ook de bul in de kost nemen en voor hooi zorgen. Overigens: de aankoopkosten van de bul kwamen voor rekening van het dorp. De bul werd altijd in de Beemster gekocht.

Er werd eenmaal een verzoek ingediend om te mogen collecteren voor de uitrusting van een jongen die ging aanmonsteren op het schip Kerkwijk, dat naar Oost-Indië vertrok. De collecte werd door de burgemeester en schoolmeester Albert van den Bos gehouden.

De chirurgijn liet zijn eenden en kippen op het terrein van de kerk lopen. De vroedschap verbood het hem op straffe van drie gulden, te voldoen aan de kerk.

Drang naar vrijheid

Tussen 1775 en 1790 staken in Europa onheilspellende maatschappelijke stormen op. In 1789 begon in Frankrijk de grote revolutie. In 1792 werd de Franse republiek uitgeroepen. In 1795 vielen Franse troepen Nederland binnen. Zij kwamen ons bevrijden van de onderdrukkers. 'Oorlog aan de paleizen, vrede aan de hutten', was het parool. Deze drang naar vrijheid heerste ook op het platteland. Overal werden bestuurders afgezet en nadat voorlopige comités het bestuur hadden overgenomen, werd snel daarop tot plaatselijke verkiezingen overgegaan.

Op 8 april 1795 kwamen 59 van de 67 mannelijke inwoners van Benningbroek, ouder dan achttien jaar, bijeen in de kerk van Benningbroek. Zij kozen tien nieuwe leden voor het nieuwe dorpsbestuur, dat hierna, zoals in Frankrijk, de 'municipaliteit' werd genoemd. De vroedschap hield hiermee, na bijna vijf eeuwen te hebben gefunctioneerd, in 1795 op te bestaan.

Louis de Boer

Het lakzegel van de stede Sijbekarspel-Benningbroek, zoals het door de eeuwen is gebruikt.

Vijftig jaar dorpsdokter

Gerard Cornelis van Balen Blanken werd geboren te Wognum op 8 december 1827 en overleed te Benningbroek op 31 januari 1903. Hij was een zoon van ook een Gerard Cornelis van Balen Blanken (predikant geweest te Dirkshorn, Nieuwe Niedorp en Wognum) en moeder Anna Susanne Mahlstede, een predikantsdochter.
Gerard was de jongste zoon uit dit gezin van zeven kinderen. Hij werd heel- en verloskundige. De eerste van een medische familietraditie en allen met dezelfde voornamen: Gerard Cornelis.
De dokter kreeg een aanstelling als gemeentearts te Benningbroek. Hij trouwde op 18 oktober 1851 te Zijpe met Yda Lanser, die daar was geboren op 24 november 1828. Zij was een dochter van Joost Lanser, dijkgraaf te Zijpe en Maartje Blauwboer. Zij overleed in Benningbroek op 26 mei 1887.

Wit huisje

De dokter en zijn vrouw gingen wonen in het 'witte huisje' op de Dr. de Vriesstraat 16, waar nu BAM Techniek is gevestigd. Hij bezocht zijn patiënten per koets. Thuis kwam er ook 'werk aan de winkel', want ze kregen maar liefst elf kinderen. Twee van hen zijn jong overleden.
De oudste zoon, ook weer een Gerard Cornelis, is geboren in Benningbroek op 8 september 1852.

De zoon van Dokter van Balen Blanken

Hij werd de legendarische geneesheer van Spanbroek, die vooral bekend werd in verband met het Historisch Genootschap en de landbouwtentoonstelling Opmeer. Zijn vrouw Neeltje Lels is overleden te Amsterdam op 24 december 1939, maar begraven op het kerkhof te Benningbroek. De steen op het graf is nog aanwezig. Het was haar wens om haar grote rust te nemen in het familiegraf aldaar. Vele bekenden waren bij de uitvaart aanwezig.

Getrouw Schoolbezoek

De eerstgenoemde Geard Cornelis (geboren in 1827) was minder bekend, maar toch... Het was op 29 september 1877 dat hij mede oprichter was van 'Getrouw Schoolbezoek'. Tevens werd hij er de eerste voorzitter van, tot 1882. Deze vereniging stelde zich ten doel om de leerlingen die getrouw de school bezochten te belonen met schoolreisjes. Veelal met paard en wagens, spoor en/of boot. Vooral gingen die reisjes naar Amsterdam en vaak naar Bergen en Schoorl.
In december 1899 werd hij bij Koninklijk Besluit benoemd tot lid van de Geneeskundige Raad voor Noord Holland als heel- en vroedmeester en mede was hij oprichter van de nuttige vereniging Het Witte Kruis.

Op 3 december 1900 was er feest. Toen was het namelijk vijftig jaar geleden dat hij tot geneesheer der gemeente Sijbekarspel werd benoemd. Die dag stak uit iedere woning de vlag en de rederijkerskamer Aurora van Sijbekarspel had in stilte een erepoort voor de woning aangebracht.
Het gemeentebestuur kwam namens de gemeenteraad feliciteren en een aardig cadeau in portefeuille aanbieden.

Gouden horloge

Een commissie uit de ingezetenen bracht hem bij monde van voorzitter Huygens hulde voor hetgeen hij voor de gemeente heeft gedaan. Hij kreeg een gouden horloge met inscriptie, een portefeuille met inhoud en een gedenkalbum met daarin 252 gekalligrafeerde namen van ingezetenen van Sijbekarspel en Benningbroek aangeboden. Zangvereniging Crescendo zong onder leiding van Jacob Speets drie toepasselijke liederen. De jubilaris dankte voor al de bewijzen van sympathie.
Op 8 december bood hij de plusminus 160 schoolkinderen in onze gemeente een feestje aan, waarbij de kinderen rijkelijk werden onthaald. Tevens legde hij na vijftig jaar zijn praktijk neer als gemeentearts. In 1901 was hij dus rustend geneesheer.

Een jaar later, in juli 1902, werd hij nog benoemd in de Orde van Oranje Nassau. Het gehele dorp deelde in deze vreugde over die onderscheiding. Maar lang duurde deze vreugde niet, want op 31 januari 1903 overleed hij. Na zijn uitvaart schreef de krant over zijn werkzame leven, liefde voor zijn betrekking en een warm hart voor de armen. Bovendien ijveraar voor menig plaatselijke instelling. Dat alles maakte hem tot een 'bemind man'. Hij werd begraven op het kerkhof te Benningbroek. Een talrijke menigte woonde de plechtigheid bij.

Nieuw tijdperk

De vergadering op 6 februari 1903 van de Raad te Sijbekarspel onder leiding van burgemeester mr. C.P. Donker heeft als punt 7 op de agenda: het overlijden van Gerard Cornelis van Balen Blanken, rustend geneesheer der gemeente.

'Thans zal er een oproeping van sollicitanten worden gedaan voor een nieuwe gemeentearts. De jaarwedde worde na enig overleg als voorheen gesteld op *f* 1000.'

Bij de vergadering van 13 maart 1903 wordt met algemene stemmen W.L.L. Carol, arts te Middelburg, benoemd als zijn opvolger die zich hier op 14 april 1903 vestigde.

Een nieuw tijdperk breekt aan na vijftig jaar dokter Van Balen Blanken.

Gré Mantel-Visser

Het 'witte huisje' aan de Dr. de Vriesstraat (Peter Sasburg)

Ledenlijst

Aaij-Hof	E.J.M.	Sijbekarspel
Admiraal	S.	Benningbroek
Appel	A.	Benningbroek
Back-de Vries	G.	Baarn
Bakker	R.	Alkmaar
Bakker	P.	Sijbekarspel
Bakker	J. en M.	Sijbekarspel
Bakker Jr.	J.	Sijbekarspel
Bakker-Helder	C. en A.	Benningbroek
Bart	P.	Midwoud
Bart-May	A.	Wognum
Beets-Moeyes	M.	Grootebroek
Besseling	W.	Sijbekarspel
Beunder	R. en C.	Benningbroek
Bijpost	R.	Middenmeer
Blankendaal-Vlaar	J.C.	Benningbroek
Boer de	A.J.	Wognum
Boer de	A.	Benningbroek
Boer de	M.	Blokker
Boer de	P.	Nibbixwoud
Boer de	C. en A.	Zwaagdijk
Bontekoning	B. en G.	Benningbroek
Bontekoning	P. en G.	Sijbekarspel
Bontekoning	J. en A.	Sijbekarspel
Bontekoning	P.	Bovenkarspel
Bontekoning-Beemster	S. en A.	Benningbroek
Boon	P.	Benningbroek
Boon-Smit	M. en B.	Sijbekarspel
Bos	C.J.	Avenhorn
Bos	J.G.	Amsterdam
Bouman	C.	Medemblik
Bras	G. en M.	Hammes
Bregman	P. en L.	Benningbroek
Brink-Nes	I.	Nibbixwoud
Bruinink-Oudt	N.	Hoorn
Busse van der	Jan en Nel	Nibbixwoud
Cardozo	M.	Kansas City
Commandeur-Bontekoning	R.	Midwoud
Conijn	J. en J.	Benningbroek
Dam	J. en M.	Benningbroek
Deelen van	H.	Enkhuizen
Dekker	B. en J.	Benningbroek
Dekker	J.C.	Benningbroek
Dekker	W. en A.	Benningbroek
Dekker	E.	Hensbroek
Diepen van	T. en A.	Sijbekarspel
Diepen van	J.A.	Benningbroek
Drijver-v.d.Plas	G. en W.	Sijbekarspel
Fijnaut	T.	Sijbekarspel
Futselaar	L.	Benningbroek
Geel	J.	Oostwoud
Gerssen	H. en E.	Benningbroek
Gijsbers	D. en W.	Benningbroek
Godfriedt-Wagemaker	E. en M.	Sijbekarspel
Goedhart	R. en J.	Sijbekarspel
Gorter	P.D.	Benningbroek
Graaf de	J. en G.	Hoogwoud
Gracht van der	W.	Sijbekarspel
Groen	G.	Warmond
Haakma	M.S.	Zwaag
Haakma	E.	Medemblik
Haakma	S.	Sijbekarspel
Haakma	M.	Hoorn
Haas-Bouman de	A.	Hoogkarspel
Hagedoorn	R.	Sijbekarspel
Hakvoort-Bakker	B.	Wieringerwaard
Hartog	G.	Benningbroek
Hartog	J. en L.	Benningbroek
Hartog-Weeder	G.E.	Wognum
Heijer den	R.	Benningbroek-
Helder	F.	Sijbekarspel
Helder	K.	Sijbekarspel
Helder-Dekker	G.	Berkhout
Hoenselaar	R.F.	Sijbekarspel
Horstman	N.	Sijbekarspel
Houthuesen-Hulshoff	J. en R.M.	Sijbekarspel
Huisman	A. en L.	Benningbroek
IJzerloo van	J. en L.	Benningbroek
Jongma	T.D.	Sijbekarspel
Jonker	N.	Sijbekarspel
Jonker	C. en A.	Sijbekarspel
Jonker-de Vos	J.	Sijbekarspel
Karsten	W, en M.	Benningbroek
Karsten-Visser	G.	De Weere
Kerkhof-Troost	A.	Gronau Nord-rhein Westfalen
Kistemaker-Mus	M.	Sijbekarspel
Klaver	L.	Sijbekarspel
Klaver	J.	Midwoud
Klaver	M.	Kortenhoef
Klijnsma	F.	Benningbroek
Klomp	E.	Sijbekarspel
Koeman	K.	Enkhuizen
Koning	K.	Benningbroek
Kooij	A.	Sijbekarspel
Kool	A.W.	Nibbixwoud
Kool	K.J	Midwoud
Kool	J.W.	Benningbroek
Kool	M. en R.	Sijbekarspel
Kool	C.	Benningbroek
Koopmans	W.H.	Sijbekarspel
Koopmans-Moeijes	T.	Sijbekarspel
Kuip-Stam	C. en J.	Sijbekarspel
Kuper	R. en W.	Sijbekarspel
Leeuw de	M.J.	Benningbroek
Linders	L.	Sijbekarspel
Lobatto-Cardozo	B.	Uithoorn

Löwenthal	F.	Sijbekarspel
Luurtsema-v. Stralen	R. en J.	Benningbroek
Mantel-Visser	G.	Sijbekarspel
Mekkering	P.	Benningbroek
Mekkering	D.	Wervershoof
Mekkering	C.	Scharwoude
Mes	B. en R.	Sijbekarspel
Mijdam-Oudt	B. en M.	Hoorn
Moeijes	B.	Hoorn
Molenaar	W.	Sijbekarspel
Moolevliet	C.A.	Sijbekarspel
Nieuweboer	R. en Y.	Sijbekarspel
Nieuwenhuizen	C.	Benningbroek
Oosterkamp	J. en A.	Benningbroek
Op den Kelder	A.	Benningbroek
Op den Kelder	R.J.	Benningbroek
Ordel van den	W.J.	Benningbroek
Os van	A. en E.	Sijbekarspel
Otten	J.	Benningbroek
Oudt	E. en L.	Sijbekarspel
Oudt	C.S. en A.	Benningbroek
Oudt	S.C. en N.	Sijbekarspel
Peper	B.	Sijbekarspel
Polsma	T.	Zandvoort
Polsma	N.	Hoorn
Posch	P. en G.	Sijbekarspel
Posch	K.	Sijbekarspel
Posch-Sluis	J. en M.	Sijbekarspel
Prikkel-Buishand	A.	Middenmeer
Raa	C.	La Nucia
Ravensbergen	R. en H.	Sijbekarspel
Rentenaar	B.	Alkmaar
Reus	C. en T.	Sijbekarspel
Riesen-Rentenaar van	A.	Hoogkarspel
Rood	D. en T.	Benningbroek
Rood	M.	Sijbekarspel
Ruiter	C.	Wognum
Sasburg en Polsma	P. en H.	Midwoud
Schagen	C.	Benningbroek
Scheer	G.	Benningbroek
Schermer-Kistemaker	J.	Medemblik
Schipper	J.J.	Sijbekarspel
Scholten	P. en M.	Sijbekarspel
Schut	J. en H.	Sijbekarspel
Sjerps	M.	Hoorn
Slagter	A. en P.	Benningbroek
Slagter	J. en T.	Benningbroek
Slagter-v.d. Busse	M.	Hoogwoud
Slagter-Winkel	H.	Benningbroek
Spil	S.M.	Sijbekarspel
Spruit	B. en A.	Benningbroek
Spruit	C.	Benningbroek
Spruit	J.D.J.	Medemblik
Stapel-Steinfort	J. en C.	Sijbekarspel
Stins	C. en M.	Benningbroek
Stolk-van Veen	H. en C.	Benningbroek
Stompedissel-Rentenaar	T.	Harlingen
Stralen van	E. en J.	Sijbekarspel
Thibaudier	F.	Sijbekarspel
Timmerman	C. en M.	Wognum
Timmerman	P.	Benningbroek
Veen-Balk van	W.	Sijbekarspel
Veerman	J.	Bergen
Veerman	R. en F.	Sijbekarspel
Verdonk	W.	Enkhuizen
Verhart	W.	Sijbekarspel
Verhoef-van Rijn	A. en T.	Wognum
Vis	H.	Driebergen
Visser	J.	Benningbroek
Visser	H.	Sijbekarspel
Visser-Helder	E.	Hoorn
Visser-Luchies	Y.	Den Helder
Vlaar	M. en N.	Benningbroek
Vlaar	G.	Benningbroek
Vlaar	H. en T.	Sijbekarspel
Vlaar	K.	Benningbroek
Vlaar	J. en E.	Benningbroek
Vlaar	D.	Benningbroek
Vlaar	S.J.	Benningbroek
Vlaar	C.	Benningbroek
Vlaar	Th.N.M.	Abbekerk
Vlaar	K. en W.	Benningbroek
Vlaar	G. en T.	Sijbekarspel
Vlaar-Oudeman	N.G. en A.	Benningbroek
Vlaar-Smit	P. en R.	Benningbroek
Vlaar-Wagenaar	W. en K.	Benningbroek
Vlasblom	V. en E.	Hoorn
Vos	M.	Benningbroek
Vriend	W.J.	Obdam
Vries de	I.	Hilversum
Vrieze	H.	Sijbekarspel
Wagemaker	K. en K.	Sijbekarspel
Wagemaker	F. en A.	Sijbekarspel
Westerveld	C.G.	Benningbroek
Wijtman	K. en A.	Benningbroek
Wijtman	A.	Midwoud
Zandvliet	P. en M.	Sijbekarspel
Zwagerman-Moeijes	M.	Hensbroek

Historische Vereniging

Sijbekarspel

Benningbroek

~ Hijnen door de tijd ~